

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav románských studií

Bakalářská práce

Romana Pulcerová

Simón Bolívar očima Gabriely Márqueze
Simón Bolívar through the eyes of Gabriel García Márquez

Praha, 2018

Vedoucí práce: Mgr. Dora Poláková, Ph.D.

Poděkování:

Ráda bych touto cestou chtěla poděkovat vedoucí práce, paní Mgr. Doře Polákové, Ph. D., za odbornou práci, užitečné rady, trpělivost a čas věnovaný mé práci.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10. května 2018

Podpis autora:

Klíčová slova (česky)

Bolívar, Márquez, boj za nezávislost v Latinské Americe

Klíčová slova (anglicky)

Simón Bolívar through the eyes of G. García Márquez

Abstrakt (česky)

Ve své bakalářské práci se zaměřuji na období bojů za nezávislost v Latinské Americe, které započaly v první polovině 19. století. Vylíčím zejména legendární postavu hnutí za nezávislost Simóna Bolívara, jehož odkaz je dodnes uznáván a ctěn v Latinské Americe. Nejdříve popíšu Bolívarovu biografii a specifikuji historické události, které měly vliv na jeho život. Následně se pokusím krátce vysvětlit průběh získání nezávislosti.

Blíže se budu věnovat Bolívarovi v díle *Generál ve svém labyrintu*, ve kterém kolumbijský autor Gabriel García Márquez zachycuje poslední měsíce jeho života. Nezaobírá se pouze Bolívařem jako historickou osobností, nýbrž jako člověkem, kterému ani jeho velikost a sláva nepomohly uniknout od samoty a opuštění v posledních okamžicích jeho života. Cílem mé práce bude přiblížit se problematice Bolívarova života z pohledu Márqueze. Jde o propojení Márquezova typického tématu samoty a historického kontextu.

Abstract (in English)

In my bachelor thesis, I focus on the period of struggles for independence in Latin America that began in the first half of the 19th century. In particular, I describe the legendary figure of Simón Bolívar's independence movement, whose legacy is still recognized and revered in Latin America. First I will describe Bolívar's biography and specify historical events that have had an impact on his life. I will try briefly to explain the progress and gain of independence.

I will come closer to Bolívar in the work of „The General in his Labyrinth“ in which Colombian author Gabriel G. Márquez, who portrays the last months of his life. It is not only Bolívar as a historical person, but as a man whose size and glory did not help escape from loneliness and abandonment in the last moments of his life. The aim of my work is to approach Bolívar's life from the point of view of Márquez. It is a connection between the typical theme of loneliness of Márquez in the historical context.

Obsah

Úvod	7
1. Bolívarovo dětství a dospívání	8
2. Pobyt v zahraničí	9
3. Cesta ke svobodě	10
3.1. Průběh válek za nezávislost	10
3.2. Získání nezávislosti a utváření nových států	13
3.3. Bolívarův odkaz	16
4. Gabriel García Márquez	18
5. Nový historický román	20
5.1. Prvky nového historického románu v díle Generál ve svém labyrintu	21
6. Poslední Bolívarova cesta	27
6.1. Bolívar očima Márqueze	36
7. Samota velikána	49
8. Generálův labyrint	51
9. Závěr	55
Bibliografie	57
Resumé	62
Resumen	64

Úvod

Jak již napovídá název mé bakalářské práce, hlavním tématem je osud venezuelského generála a politika Simóna Bolívara, který se zasloužil o vydobytí nezávislosti na území Latinské Ameriky, a jeho zobrazení v literárním díle *Generál ve svém labyrintu*. Osud této postavy je rozporuplný, zejména v jeho poslední životní etapě.

První část práce je věnována Bolívarově biografii, ve které shrnu jeho dětství a mládí, co mělo na něj vliv a co Bolívara formovalo. Domnívám se, že je to důležité k pochopení jeho pozdějšího životního příběhu. Následně popíši období válek za nezávislost, jak boje probíhaly a jakou podobu získaly nově ustanovené státy. Důležité bude zejména to, jakým způsobem se rozešel Bolívarův sen o sjednocené Americe s vývojem na latinskoamerickém kontinentu.

V poslední části věnované Márquezově historickému románu *Generál ve svém labyrintu* přiblížím poslední, již zmíněnou, etapu života, ve které autor popisuje Bolívarovu cestu ze Santa Fe de Bogotá po řece Magdaleně. Pokusím se zachytit důvody, proč člověk, který byl tolik oslavován a adorován, se na své poslední cestě po řece Magdaleně setkal se samotou a s nepochopením toho, co celý život budoval. Zůstalo mu pouze pár blízkých přátel, kteří při něm stáli až do úplného konce.

1. Bolívarovo dětství a dospívání

Simón Bolívar se narodil jako čtvrté dítě v Caracasu roku 1783 Juanovi Vincentovi a Marii de la Concepción de Palacios. Jeho rodina patřila k bohaté společenské vrstvě. Těmto bohatým rodinám se tehdy říkalo „familias mantuanas.“ V dětství byl Bolívar obklopen přepychem. Jeho rodina vlastnila statky, dobytek i otroky. Lze říct, že měl vše, po čem toužil.¹

Velice brzy se Bolívar setkal s nepřízní osudu. Roku 1786 mu nebyly ani tři roky, když mu zemřel otec, Juan Vicente Bolívar y Ponte. Stejná choroba se projevila i u jeho matky. Tato nemoc postihla celé pokolení a roku 1830 se stala osudnou i samotnému generálovi. Černá otrokyně jménem Hipólita zastoupila roli Bolívarovy matky. Simón se následně dostal do péče dědy, který se ujal těžkého úkolu, výchovy neukázněného Simóna.²

Kvůli zmíněným událostem byl mladý Bolívar nucen dospět dříve než ostatní děti jeho věku. Bolívar byl zařazen do elitní jednotky jako kadet. V tomto období se zrodil jeho vztah ke zbraním a k vojenským strategiím.

Simón Bolívar byl v dětství a mládí impulzivní, velice divoký a vzdorovitý. Vystřídala se u něj řada učitelů. Vynikal v matematice a v historii, kterou mu zprostředkoval Andrés Bello, pozdější slavný básník a myslitel.³

Bolívarovým učitelem, který měl na Bolívara velký vliv jak v mládí, tak i v dospělém věku, byl Simón Rodríguez. Tento muž byl velice nekonformní jak svým vzhledem, tak svými názory. Jeho učení vycházelo zejména od myšlenek francouzského myslitele Jeana Jacquese Rousseaua. Rodríguez Bolívara vychovával k samostatnosti a k aktivitě. Po smrti Bolívarova dědečka byl Simón svěřen právě do Rodríguezové péče a ten ho učil svou revoluční pedagogikou.⁴

Období Rodríguezova vlivu skončilo v době, kdy byl Rodríguez zapletený do spiknutí, kvůli kterému musel uprchnout na Jamajku. Poté jeho místo zaujal Andrés Bello.⁵

¹ KLÍMA, Jan. *Simón Bolívar*. Praha: Panorama, 1983. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). s. 11

² MARTÍNEZ DÍAZ, Nelson. *Simón Bolívar*. Madrid: Sociedad Estatal para la Ejecución Programas del Quinto Centenario, 1987. ISBN 8476790244. s. 7

³ Tamtéž, s. 18

⁴ Tamtéž, s. 19

⁵ Tamtéž, s. 20

2. Pobyt v zahraničí

Bolívarovo další vzdělávání pokračovalo ve Španělsku, kde pobýval u svých příbuzných. V Evropě se seznámil s knihami předních evropských myslitelů, zejména s Lockem, Voltairem nebo Popem.

Zlomovým okamžikem se stalo setkání s Marií Terezou Joaquinou Rodríguezovou del Toro, se kterou se roku 1802 oženil. Mladí novomanželé se poté vydali do Venezuely. Doña Tereza se však špatně aklimatizovala na tropické podnebí. Onemocněla a následně zemřela. Z Bolívara se stal vdovec v necelých dvaceti letech a sám sobě slíbil, že se již nikdy znovu neožení.⁶

Odjel do Paříže, kde se setkával se zdejší společenskou smetánkou. Paříž ho provázela jeho vzdálená sestřenice Fanny Luise de Trobriand. Zde se setkal s Alexanderem von Humboldtem, významným přírodovědcem, který cestoval po Latinské Americe a prováděl výzkumy. Bolívar rád poslouchal jeho vyprávění z cest, která ho utvrdila v názoru, že Latinská Amerika nezaostává za Evropou. „Snad právě ve Fannině salonu Humboldt tvrdil, že španělská Amerika je zralá pro svobodu, ale chybí jí velký muž, který by zahájil boj.“⁷ Pro Bolívara tento skutečný objevitel Latinské Ameriky byl velice inspirativní. Setkal se zde rovněž se Simónem Rodríguezem.

Bolívar byl pozván na korunovací císaře Napoleona I. Toto pozvání však odmítl a korunovací sledoval spolu s Rodríguezem z hotelového pokoje. „Zdalo se mi, že být zdraven miliony lidí je nejvyšší vrchol lidských aspirací, největší přání a nejzazší ctižádost člověka. Koruna, kterou si Napoleon vložil na hlavu, nebyla tak důležitá, byl to jen relikv střeďověku, pro mne bylo veliké to všeobecné oslavování a zájem, který vyvolala Napoleonova osobnost. Přiznávám, připomnělo mi to mou nešťastnou zemi a slávu, kterou by získal ten, kdo by ji vysvobodil.“⁸

Bolívar se rozhodl překonat životní krizi a zasvětil se velkému poslání, boji proti španělskému koloniálnímu systému.

3. Cesta ke svobodě

⁶ Tamtéž, s. 24

⁷ Tamtéž, s. 25

⁸ Tamtéž, s. 27

Za předchůdce osvobozeneckých bojů je považován Francisco de Miranda. Miranda, který v mládí odjel za vojenskou kariérou do Evropy, se později ocitl v blízkosti severoamerické revoluce, která ho inspirovala k boji v Latinské Americe. Miranda chtěl na svou stranu získat zejména zahraniční představitele. Jeho pokusy však nebyly úspěšné, tak se rozhodl, že on sám se samostatnými činy začne. Najal v New Yorku malou armádu a roku 1806 vyrazil k venezuelskému pobřeží. Tento pokus však rovněž skončil neúspěchem. V té době Bolívar pobýval ještě v Evropě. I když Mirandův vojenský převrat nedosáhl úspěchu, pochopil, že bez lidové podpory není možné vydobýt nezávislost.

Během Mirandova pobytu v Londýně se s ním poprvé setkal Bolívar a přesvědčil ho, aby se vrátil do vlasti, kde oba mohli spojit síly.⁹

3. 1 Průběh válek za nezávislost

První období válek za nezávislost skončilo porážkou vlastenců a španělská koruna svou nadvládu ubránila. Netrvalo to však dlouho a vypuklo druhé období válek, které trvalo od roku 1816 do roku 1825. Skončilo vyhlášením nových států.

Do čela emancipačního hnutí se postavili kreolové.¹⁰ Mezi ně patřil Miguel Hidalgo, José Antonio Sucre, José de San Martín nebo Bernardo O'Higgins. Kreolové reagovali zejména na své podřadné postavení, protože Španělé byli dosazováni na významné posty, ačkoliv nerozuměli místním potřebám. Obvykle zde přijížděli s cílem zbohatnout a jejich největšími konkurenty se stali právě kreolové. Dalším faktorem, který přispěl k separatistické myšlence, byl vzestup mocností, které byly schopny konkurovat Španělsku.

Centrem vlasteneckého odboje byla Venezuela. Malá caracaská revoluce byla neúspěšná, ale venezuelský separatismus sílil. Již nebylo možné vrátit události před rok 1808.¹¹

⁹ Tamtéž, s. 27-29

¹⁰ Kreol neboli potomek evropských kolonistů narozený v Latinské Americe

¹¹ Tamtéž, s. 39-43

Pod vlivem nedávných událostí všichni poslanci v roce 1811 schválili nezávislost země. Propukly oslavy, které však netrvaly dlouho, a došlo ke střetu republikánské armády s královským vojskem. Osvobozenecká armáda nebyla schopna čelit silnějšímu protivníkovi a musela kapitulovat. Bolívar po krátké duševní krizi v sobě našel odhodlání pokračovat v boji. Měl v úmyslu si podmanit novogranadské území, odkud by osvobodil Venezuelu. Tím také odstartoval druhou vlnu válek za nezávislost. Napadl město Tenerife a přinutil rojalisty k útěku. Triumfální uvítání čekalo na Bolívara také na východě ve městě Ocaña.

Cílem bojovníků za svobodu bylo zničit Španěly a znovu ustanovit republikánské vlády, které tvořily Venezuelskou konfederaci. Bolívar vyhlásil tzv. válku na život a na smrt.

Bolívarovi se podařilo dobýt Venezuelu a byl označen za jejího osvoboditele. V roce 1813 Bolívar vstoupil do Caracasu, ve kterém prožil vytožený moment slávy. Město uvítalo svého osvoboditele velkolepě. Španělská armáda začala nabírat na síle a Bolívarovo vojsko se třásl strachem a trpělo hladem. Ubývalo lidí, zbraní i zásob. Poslední republikáni byli poraženi a bylo jasné, že královská armáda zvítězila nad Bolívarem. Ale ten se nevzdal a věřil, že budoucnost přinese vítězství vlastenců. K úspěšnému dosažení nezávislosti bylo zapotřebí, aby se lid sjednotil pod jedním velením.

Španělskému vojsku velel maršál Morillo, který se svými jednotkami rozdrtil skoro všechny republikány. To mělo za následek obrovské ztráty na životech. V té době se Bolívar nacházel v exilu na Jamajce, odkud se snažil získat vazby na zahraniční mocnosti. Také zde napsal svůj slavný dopis z Jamajky, ve kterém líčí výsledky osvobozeneckého boje a vojenskou situaci. Popisuje svou vizi Latinské Ameriky a v závěru dopisu hledá impulsy k osvobozeneckému boji. Psaní z Jamajky je Bolívarovou úvahou o povaze a budoucnosti Latinské Ameriky. Text má důležitý význam pro hispanoamerickou sebereflexi.

„Řeknu vám, co nás může vzpružit, abychom vyhnali Španěly a utvořili svobodnou vládu: jistě, je to jednota. Tato jednota se však nedostaví božským zázrakem, ale jenom citlivým působením a dobře cíleným úsilím. Až budeme silní pod záštitou nějakého svobodného státu, který by nám poskytl ochranu, budeme ve svobodě kultivovat schopnosti a vlohy, které vedou ke slávě, tehdy budeme

pokračovat ve vznešeném tažení k velké prosperitě, která je Jižní Americe souzena.¹²

Bolívar opustil Jamajku a vydal se na Haiti, kde byla jako první vyhlášena nezávislost v důsledku černošského povstání otroků. Zde se setkal s prezidentem Pétionem. Shodli se na tom, že zde najdou azyl jihoameričtí uprchlíci a vlastenecká expedice dostane potřebnou pomoc. Vlastenci vypluli z Haiti a chtěli znovu osvobodit Venezuelu. Boj za nezávislost byl obnoven.¹³

Po znovudobytí Venezuely některé mocnosti, patřily mezi ně i Spojené státy, začaly pohlížet na latinskoamerickou revoluci s větším respektem.¹⁴

Stejně jako Bolívar znal San Martín drsnou krajinu Ameriky. Soustředil se na budování dobře vybaveného vojska. Roku 1817 tato jednotka vykročila na Santiago de Chile, kde porazila španělská vojska.

Věrnost králi zachovalo pouze Peru a Antily. Většina jihoamerického území vedla osvobozenou válku.¹⁵

Bolívar svolal v roce 1819 kongres v Angostuře, který trval až do roku 1821. Vlastenecké armády se rozšiřovaly o dobrovolníky z celé Evropy.

Bolívar chtěl na kongresu prosadit ústavu s pevnou exekutivou a také chtěl spojit Venezuelu a Novou Granadu do jednoho celku. Prosazoval pevné státní zřízení, v jehož čele by byl on sám. Dále zde hovořil o absolutní svobodě otroků, čímž by se překonaly rasové odlišnosti. Bolívar byl ustanoven prozatímním prezidentem do doby, než proběhnou volby.¹⁶

Dalším cílem osvobozené armády byla Nová Granada. K armádě se připojili novogranadští dobrovolníci i britské legie. Rozhodující byla bitva u Boyacá (1819), která znamenala obrat vývoje událostí k vítězství povstalců.¹⁷

3.2 Získání nezávislosti a utváření nových států

Na Bolívarův popud vznikla Velká Kolumbie (Kolumbie, Venezuela a Ekvádor). Bolívarův sen o spojené Velké Kolumbii se ukázal jako příliš

¹² *Druhý břeh Západu: výbor iberoamerických esejů*. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1139-9, s. 41

¹³ KLÍMA, Jan. *Simón Bolívar*. Praha: Panorama, 1983. Stopy, fakta, svědectví (Panorama) s. 82-96

¹⁴ Tamtéž, s. 97-110

¹⁵ Tamtéž, s. 118-121

¹⁶ Tamtéž, s. 124-130

¹⁷ Tamtéž, s. 131-138

ambiciózní. Nový stát existoval pouze deset let, než se rozdělil na tři samostatné země. Stát se rozpadl na začátku 30. let 19. století pro velké politické rozdíly, ale také kvůli napětí mezi různými národy, které spoluutvářely republiku.

Roku 1821 začala nová fáze války mezi Kolumbijskou republikou a Španělským královstvím. Po obtížných bojích byla Venezuela definitivně osvobozena.

Prezident předal řízení státu do rukou Santanderovi a vyrazil spolu s armádou dobýt Pasto, Quito a Peru. I v tomto případě bylo osvobozenecké vojsko úspěšné.

Ve městě Quito byli Bolívar a jeho spolubojovník Sucre triumfálně přivítáni a na jejich počest se konal slavnostní ples. V ten večer se Bolívar věnoval pouze jediné ženě, která se jmenovala Manuela Sáenzová. Do jejich lásky však zasáhla politika. Kolumbijský prezident musel odjet na jih a Manuela zůstala v Quitu, aby šířila dál jeho ideály.

Osvoboditel Chile a Peru San Martín rezignoval na úřad peruánského protektora a navždy odešel do Evropy. Následně došlo ke sloučení Peru s Kolumbií.¹⁸

„Poprvé v životě jsou splněna všechna má přání a já jsem spokojen s osudem. Velká Kolumbie od orinocké delty po středoamerickou šíjí, od karibského pobřeží pod rovník se stala skutkem.“¹⁹

Spojené státy podporovaly revoluční dění ve střední a Jižní Americe. Americký prezident James Monroe zformuloval doktrínu, která se stala klíčovou na mezinárodním poli. „Americké kontinenty následkem svého svobodného a nezávislého postavení, kterého dosáhly a které si uchovaly, nesmějí být považovány za objekt budoucí kolonizace kteréhokoliv evropského státu.“²⁰

Bolívarův zdravotní stav se po vyčerpávajících bojích začal zhoršovat. Trápila ho tyfová horečka, žlučnickové záchvaty a projevy dědičné tuberkulózy. Pomohl mu příjezd Manuely.

Peruánská republika vyhlásila válku španělskému králi. Do Peru se vydaly kolumbijské sbory. Dobře vyzbrojená španělská armáda podlehla osvobozeneckému vojsku v bitvě u Junínu (1824).

¹⁸ Tamtéž, s. 139-170

¹⁹ Tamtéž, s. 170

²⁰ Tamtéž, s. 179

Rozhodující bitva se odehrála v jihoperuánských horách poblíž Ayacucha. V této bitvě byl zajat poslední španělský místokrál na kontinentu. V lednu roku 1826 kapitulovaly poslední španělské pevnosti Callao a Chiloé. Rojalistická moc se však dále udržovala na Kubě a v Portoriku.²¹

Bitva u Ayacucha je považována za konec jihoamerických válek za nezávislost. Zmizel koloniální monopol a nucená práce indiánů.²²

Bolívar však pokračoval ve své aktivitě a připravoval Panamský kongres. Měla být vytvořena nová Amerika, která by se naprosto odlišovala od historie Evropy. Již v *Dopisu z Jamajky* z roku 1815, Bolívar navrhl toto možné harmonizační středisko zájmů budoucích republik.²³

Nově zřízené republiky se zmítaly ve zmatku a chaosu. Santander na rozdíl od Bolívara nevěřil ve Velkou Kolumbii a stal se z něj protivník venezuelských předáků. Tvrdil, že federace dovede slabé republiky pod španělskou nadvládu. Odlišné postoje stupňovaly nepřátelství mezi Santanderem a Bolíwarem. Politická krize ve Venezuele se stupňovala a počet odpůrců Bolívara rostl.

Bolívar věděl, že vítězstvím skončila jeho zlatá éra a že nadešel čas dát prostor mladší generaci. V tomto období Bolívar začal přemýšlet nad evropským exilem.

Velkou Kolumbií zmítaly stále větší rozpory, které Bolívar nebyl schopen zvládnout. Z důvodu rozporů mezi účastníky skončil Panamský kongres bez výsledku.²⁴

Hispanoamerická jednota byla Bolívarovým celoživotním snem. Byl toho názoru, že budoucnost povede ke vzájemné důvěře a spolupráci. V Latinské Americe nebylo kromě Paraguaye jediného stabilního státu.²⁵

Jeho naděje na kontinentální jednotu zmizela a tak chtěl zachránit aspoň Kolumbii. Vrátil se do Cartageny, kde naposledy spatřil svůj rodný dům, své město a hradbu kopců nad Caracasem.²⁶

²¹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Latinské Ameriky: vývoj oblasti, regionů a států*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-368-6. s. 181-183

²² KLÍMA, Jan. *Simón Bolívar*. Praha: Panorama, 1983. Stopy, fakta, svědectví (Panorama) s. 171-195

²³ RAMOS PÉREZ, Demetrio. *Simón Bolívar, el Libertador*. Madrid: Anaya, 1988. Biblioteca iberoamericana (Madrid, Spain), no. 25. ISBN 8420730696, s. 100

²⁴ Tamtéž, s. 198-215

²⁵ Tamtéž, s. 215-224

²⁶ Tamtéž, s. 224-231

To jediné, co z Bolívarova úsilí zůstalo, byla nezávislost. Prezident se každý den stýkal s nepřátelstvím vyvolaným nepochopením jeho cílů.

Bolívar zavedl diktátorský režim. Zrušil viceprezidentský úřad, čímž zbavil Santandera moci. Nabídl mu však funkci kolumbijského vyslance v USA.

Radikálové nespokojení se situací se rozhodli spáchat atentát na Bolívara, tomu se ale podařilo před radikály uniknout. Z příprav atentátu byl podezřelý Santander, avšak spojitost mezi ním a atentátem se neprokázala.

Byl vyhlášen výjimečný stav a místo civilních úředníků nastoupili vojáci. Osobní svobody byla odvolány a diktátor stíhal santanderisty. Bolívar si byl vědom separatismu, který se nezastavitelně šířil. Byla podepsána rezoluce o oddělení Venezuely a politici vyburcovali psychózu ohrožení Bolívařem. Velká Kolumbie, vysněné dílo Bolívara, byla v troskách.

Následující léta ukázala Bolívarovi, že jeho sen o svobodě a jednotě se začal hroutit. Obrovský kontinent padl do rukou despotismu a bojů o politickou moc. I jeho milovaná Venezuela odmítla přijmout myšlenku Velké Kolumbie. Bolívar byl v minulosti prezidentem Bolívie, nejvyšším velitelem Peru a prezidentem Velké Kolumbie. Za krátkou dobu se z něj stal pouze kolumbijský diktátor.²⁷

To, co Bolívar od prvního momentu navrhoval, byla proměna úlohy, směřování a orientace kontinentu. Jeho záměrem nebylo pouze osvobodit toto území od španělské nadvlády, ale usiloval i o vytvoření hnutí, které by zahrnovalo celou Latinskou Ameriku a proměnilo by osud kontinentu.²⁸

„Kolumbijci! Mým posledním přáním je štěstí vlasti. Přispěje-li má smrt k tomu, aby zmizely stranické spory a upevnila se jednota, zemřu klidně.“²⁹

²⁷ SABSAY, Fernando L., *Protagonistas de América Latina*. Buenos Aires: Editorial El Ateneo, c2003-2006. ISBN 9789500263955, s. 187-189

²⁸ COORDINADOR, Charles Minguet a Germán Carrera Damas. COMPILACIÓN Y PRÓLOGO. *Pensamiento, acción y vigencia de Simón Bolívar: coloquio internacional*. Caracas: Monte Avila Editores, 1990, ISBN 9800101764. s. 89

²⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Latinské Ameriky: vývoj oblasti, regionů a států*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-368-6, s. 262

3.3 Bolívarův odkaz

Platnost Bolívarova odkazu je dána dvěma základními aspekty. Tím prvním je legenda a druhým je kult osobnosti. V obou případech jde o spojení symbolu a historicky reálné postavy.

Po Bolívarově smrti nebyl pohled na Ameriku zrovna radostný. Občanské války sužovaly kontinent. Zrody a pády Caudillů byly na denním pořádku. Po Bolívarově smrti se do čela země dostal Páez. Z uskupení Velké Kolumbie se po odtržení Venezuely stala opět Nová Granada.

Diskuze o nejproslulejší osobnosti latinskoamerického osvobození se ani po dlouhých letech nezastavila. Trvalo ještě řadu let, než se tento revolucionář, vojevůdce a politik dočkal všeobecného uznání, které nemá v Latinské Americe obdoby.

Osvoboditel se však navždy stal symbolem nejen vydobytí nezávislosti, ale také inspirací pro úvahy o spravedlivějším a klidnějším světě, kde základem bude vzájemná spolupráce.³⁰

Od roku 1825 Horní Peru na jeho počest nese název Bolívie. Bolívarův odkaz je dodnes v Latinské Americe uznáván.

Díky Bolívarovi se podceňovaná a zapomenutá Latinská Amerika pozdvihla. Vliv Španělské Ameriky na světové dějiny jeho smrtí skončil.

Bolívarova představa amerikanismu byla založena na pochopení základních problémů polokoule. Věřil, že integrace je základem pro vyřešení amerických problémů. Ačkoliv posmrtně historie dala za pravdu Bolívarovi a jeho myšlenkám, které učinily Ameriku velkou v minulosti a mohou ji znovu učinit velkou v budoucnosti.³¹

Nedlouho po smrti se stal doslova legendou. Básníci na něj psali ódy, nazývali ho polobohem, který snad, citují: „Vítězil s mečem legendárního středověkého kastilského vůdce Cida“. Další důvod, proč si ho vážit, vyplývá z části citace: „...všichni Američané musí milovat Bolívara jako otce... zemřel chudý, ale zanechal jednu rodinu národů.“³²

³⁰ Tamtéž, s. 265-268

³¹ LIÉVANO AGUIRRE, Indalecio. *Bolívar*. Praha: Naše vojsko, 2007. ISBN 978-80-206-0882-6.

³² ŠKÁPIKOVÁ, Jitka, *Bolívie*, Český rozhlas, 8. prosince 2014 Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/cesky/puvodslov/_zprava/bolivie--1493419

Jaké jsou tedy etické a politické důsledky Bolívarova kultu? V průběhu dvou set let se změnil v ideál, který formuje nejen život národa, ale každého jedince ve španělsky hovořící části Jižní Ameriky.

Platnost Bolívarových myšlenek je zřejmá i v dnešní době. Arturo Usler Pietri řekl: „To, co Bolívar viděl, byl nový ekonomický, politický, sociální a kulturní pořádek světa. Tímto přesáhl svou roli velitele osvobozeneckých povstání. Bolívar byl člověk, který přemýšlel o nové éře lidstva, mezinárodních vztazích a odlišné přítomnosti Latinské Ameriky. V tom spočívá platnost a univerzálnost jeho myšlenek.“³³

³³ COORDINADOR, Charles Minguet a Germán Carrera Damas. COMPILACIÓN Y PRÓLOGO. *Pensamiento, acción y vigencia de Simón Bolívar: coloquio internacional*. Caracas: Monte Avila Editores, 1990. ISBN 9800101764. s. 179

4. Gabriel García Márquez

Gabriel García Márquez, novinář a spisovatel, se narodil roku 1928 v Aracatace v Kolumbii, kde žil se svými prarodiči do dvanácti let. Aracataca se nachází na karibském pobřeží Kolumbie. Jeho prarodiče významně ovlivnili jeho pozdější tvorbu. Střední školu navštěvoval v hlavním městě Bogotě.

Studoval práva, která však nedokončil. Začal se věnovat žurnalistice a filmové kritice. Od roku 1948 byl novinářem a dopisovatelem různých provinčních novin. V padesátých letech napsal několik povídkových próz, nebyl však spokojen, a tak se pustil do psaní filmové kritiky, v Římě vystudoval režii.

Márquez navštívil Československo během svého pobytu v Evropě, kde působil jako zpravodaj deníku *El Espectador*. Poté, co byl deník zakázán, žil Márquez v Paříži. Následně cestoval po zemích socialistického bloku. Roku 1959 se vrátil zpět do Ameriky, kde pracoval pro kubánskou tiskovou agenturu. V Mexiku napsal svůj nejslavnější román *Cien años de soledad* (1967, Sto roků samoty). Díky tomuto dílu je mnohdy považován za nejdůležitějšího představitele tzv. magického realismu. Když se na Kubě dostal k moci Fidel Castro, Márquez se stal dopisovatelem kubánské tiskové agentury *Prensa Latina*. Utužil svůj vztah ke kubánskému režimu, obhajoval kubánskou revoluci a kritizoval diktatury Latinské Ameriky. V roce 1982 obdržel Nobelovu cenu za literaturu. V roce 2014 byl hospitalizován pro infekci plic a močových cest. Vypadalo to, že se spisovatel uzdraví. Z nemocnice byl propuštěn. Nedlouho poté Gabriel José García Márquez umírá na zápal plic. Bylo mu 87 let. Po jeho smrti byly vyhlášeny v Kolumbii tři dny smutku.

Mezi jeho nejvýznamnější díla můžeme zařadit *La hojarasca* (1955, Všechna špína světa), *El coronel no tiene quien le escriba* (1961, Plukovníkovi nemá kdo psát), *La mala hora* (1962, Zlá hodina), *Los funerales de la mamá Grande* (1962, Pohřeb Velké matky), *Relato de un naufrago* (1970, Zpověď trosečníka), *La increíble y triste historia de la cándida Eréndira y de su abuela desalmada: siete cuentos* (1972, Neuvěřitelný a tklivý příběh o bezelstné Eréndire a její ukrutné babičce), *Ojos de perro azul* (1974), *El otoño del patriarca* (1975, Podzim patriarchy), *Crónica de una muerte anunciada* (1981, Kronika ohlášené smrti), *El amor en los tiempos de cólera* (1985, Láska za časů cholery), *El general*

en su laberinto (1989, *Generál ve svém labyrintu*), *Del amor y otros demonios* (1994).³⁴

³⁴ MARTIN, Gerald. *Gabriel García Márquez: Život*. Praha: Odeon, 2009. ISBN 978-80-207-1312-4. s. 530-533

5. Nový historický román

Román *Generál ve svém labyrintu* lze zařadit do literárního žánru nový historický román. Pro definici nového historického románu vycházejme z definice klasického historického románu. V širším slova smyslu jsou historické ty romány, které více či méně zachycují sociální prostředí svých postav.

Nejvhodnější definicí je však ta od Andersona Imberta z roku 1951: „Historické romány jsou ty, které vyprávějí události, které se staly v období dřívejším než ve kterém žil sám autor.“³⁵

Nový historický román představuje nový přístup k historickému románu. Je ovlivněn severoamerickým historickým románem, který reprodukuje realitu určitého momentu kritickým pohledem. Oživuje prožitky těch, kteří mnohdy nemají možnost figurovat v oficiální historii. Je pro něj charakteristický nový pohled na minulost. Autoři historických románů parodují historické postavy a jejich skutky.

Nový historický román byl vytvořen již zpočátku 19. století jako dokumentovaná reprodukce minulosti. Začal být považován žánrem stejně důležitým jako samotná historie. Historický román zbavuje mýtu postavy, které jsou národními ikonami. Odvolává se na rekonstrukci historie za pomoci fikce. Nicméně provedení tohoto literárního žánru ne vždy následuje stopy klasického historického nebo romantického románu zrozeného v Evropě v 19. století.³⁶ Nový historický román se jasně odlišuje od předchozího historického románu šesti znaky, například vědomé zkreslení historie, zveličování nebo použití anachronismů. Dále fikcionalizace historických postav nebo výskyt humorných aspektů se také odráží v parodii - nejčastější znak nového historického románu. Kromě toho se nový historický román odlišuje od tradičního svou velkou rozmanitostí.³⁷

³⁵ Tamtéž, s. 33

³⁶ GARIN, Humberto, *El general en su laberinto como obra representativa de la nueva novela histórica latinoamericana*, Lund, 2012, Tesina, Universidad de Lund, Curso de Master: Literatura-Cultura-Media, s. 4-46 Dostupné z:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2965957&fileId=2965958>

³⁷ Tamtéž, s. 44-45

V Latinské Americe vznikl v souvislosti s latinskoamerickou avantgardou 20. století latinskoamerický historický román odkrývající velká sociální traumata v každé zemi (zejména v 80. letech).

První monografické číslo holandského časopisu *Foro hispánico* obsahuje studii, která svědčí o převaze historického podžánru v hispanoamerickém románu od 70. let. Novým rysem historického románu je významná úloha historického protagonisty, např. v Carpentierově *El arpa y la sombra* nebo *El camino de el Dorado* Uslara Pietriho. Druhé dílo, navzdory historickému protagonistovi, nelze považovat za nový historický román.³⁸

Od roku 1979 převládal v Latinské Americe nový historický román. Ačkoliv je rok 1979 považován za výchozí bod rozkvětu nového historického románu, najdeme i romány, které byly napsány dříve a bylo by možné je zařadit do již zmíněného proudu, např. *Já, nejvyšší* (1974) od Roa Bastose nebo *Terra nostra* (1975) od Carlose Fuentesese.³⁹

První knihou, kterou můžeme zařadit do žánru nový historický román, byl román Aleja Carpentiera *Království z tohoto světa*, vydaný v roce 1949, tj. o třicet let dříve, než došlo k největšímu rozkvětu nového historického románu. Proto lze říci, že Carpentier je propagátorem tohoto žánru v Latinské Americe, není to však pouze dáno publikací románu z roku 1949, ale také povídkami jako jsou *Semejante a la noche* (1952) nebo *El camino de Santiago* (1954) a mnoho dalších. Není pochyb o tom, že nový historický román je dílem Carpentiera, ale také s přispěním Jorge Luise Borgese, Carlose Fuentesese a Augusta Roa Bastose.⁴⁰

5.1 Prvky nového historického románu v díle *Generál ve svém labyrintu*

Generál ve svém labyrintu má mnoho rysů nového historického románu. Jedná se o jediný román Márqueze, který patří do žánru nového historického románu.

³⁸ STEENMEIJER, Hermans, Reviewed Work: *La nueva novela historica hispanoamericana*, *Foro Hispánico*, s. 231-232, Vol. 18, No. 45, THE PRODUCTION OF PSYCHOANALYSIS IN BUENOS AIRES (1993) Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41491732>

³⁹ MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina: 1979 - 1992*. Mexico: Fondo de Cultura Económica, 1993. ISBN 9681640683. s. 31

⁴⁰ Tamtéž, s. 42

Márquez oživuje historické téma, které přetváří ve volnou hru s fantazií. Autor představuje tohoto velkého muže jako postavu bez obvyklé rétoriky. Literární postava je zklamána reakcemi společnosti, kterou osvobodil, udivena neloajlností, závistí, zradou a násilím vyvolaným velkými i malými ambicemi. Pro analýzu kulturního významu románu je důležité mít na paměti tři rozhodující dimenze: Simón Bolívar jako protagonista románu, morální a sociální tragédie ve vztahu ke společnosti Velké Kolumbie a demýtizace ústřední postavy.⁴¹

Přítomnost ironie, se kterou Márquez vyobrazil historickou legendu, v rozporu s tím, co bylo ustanoveno. Rozdíl mezi slávou této postavy a ponížením, s jakým jeho nepřátelé s ním zacházejí, vyvolává pocit údivu, který otrásá postavou osvoboditele, kterého sestrojila kolumbijská a latinskoamerická historiografie, k ideální reprezentaci svobody a svrchovanosti. Vyprávění o Bolívarovi podle historiografie danou postavu registruje jako nemocného, nikdy však jako zklamaného nebo poraženého člověka. Dalo by se říci, že Márquez narušil tradiční obraz venezuelského hrdiny. Ironie je častým prostředkem v Márquezově tvorbě. Zde bych zmínila karikaturní a přehnaný popis umírajícího generála, který zdůrazňuje jeho velikost, politickou situaci bez úniku, v níž se postava v příběhu objevuje, a který se liší od slavné minulosti. Ironie je v kontrastu s obrazem historiografického Bolívara, zatímco zároveň vytváří východisko od historického rozporu, který představuje labyrint. Jak již bylo zmíněno výše, čtenář dosáhne dekonstrukce mytického obrazu, což vede k interpretaci, která se téměř neshoduje s oficiální verzí.

Co se týče mytické postavy Bolívara, je třeba poznamenat, že jeho výroky jsou mnohdy protikladné. V případě románu Garcíi Márqueze, který je řešen bez východiska, které představuje labyrint, naznačuje duchovní, hmotné a politické spojení latinskoamerických zemí.

V románu se Márquez zabývá také dobovým pozadím své země a amerického kontinentu. Márquez znovu vyvolá v textu svůj polemický vztah s kolumbijskou historií prostřednictvím fiktivních postav a fiktivních diktátorů, jak je tomu v románu *Sto roků samoty*. Venezuelský historik Germán Carrera

⁴¹ HERNANDEZ SÁNCHEZ-BARBA, M, *Bolívar en presencia de la muerte „El general en su laberinto“*, novela de García Márquez., s. 82-89
Dostupné z:
<http://ddfv.ufv.es/bitstream/handle/10641/710/Bolivar%20en%20presencia%20de%20la%20muerte%2C%20El%20general%20en%20su%20laberito%2C%20novela%20de%20Garc%C3%ADa%20Márquez.pdf?sequence=1>

Damas tvrdí, že právě Bolívarův tradiční kult zabraňuje politické tvořivosti ve Venezuele. Oficiální historiografie namísto vysvětlení nebo znázornění předchůdců dnešních problémů, bránila takové analýze.⁴² Až od sedmdesátých a osmdesátých let minulého století můžeme zaznamenat změnu v pojetí historie a v přístupu k učení, změnu, která nahradila oslavu minulosti tím, že se zabývala více strukturálními problémy v dějinách. Je důležité, že tento nový přístup se nazývá nová historie a že vzniká současně s novým historickým románem.

Jaké jsou rozdíly mezi historií a historickým románem? Stejně jako historie i historický román informuje o minulých událostech a také historie i literatura jsou založeny na představivosti, ale historická představivost není literární představivostí.

Historická představivost spočívá ve schopnosti vyložit problémy této disciplíny v rekonstrukci hypotetických modelů. Žádné historické vyprávění ani žádné zobrazení minulosti nemůže reprodukovat minulost úplně a také není možné minulost interpretovat pouze jedním způsobem, neboť možných vysvětlení je vždy více, ačkoliv jsou založená na svědectví.

V porovnání s historií kouzlo literatury tkví v tom, že je to akt čistého stvoření, který spočívá pouze v samotném jazyku. „Text literární fikce byl důsledkem podvodu. Je napsán, tak aby čtenář věřil, že je pravdivé to, co je výsledkem autorovy představivosti.“⁴³

Romanopisec nemá důvod se jako historik obracet na důvěryhodné prameny, je naprosto svobodný ve vybudování vlastního světa, jehož skutečnost a koherence nezávisí na schopnosti kopírovat vnější svět, ale na určitých základních konvencích jeho povolání.

Právě román *Generál ve svém labyrintu* nám ukazuje tyto rozdíly. Na konci románu v poděkování Márquez prozrazuje, že také spoléhal na dohledatelné prameny. Stejným způsobem jako profesionální historik uvádí materiál, který mu sloužil pro jeho interpretaci. Bez pochyby se Márquez seznámil s historií počátku 19. století, období válek za nezávislost a s jedním z jejich nejdůležitějších protagonistů.

⁴² KONIG, H. *El general en su laberinto, ¿Un ataque a la patria?*, Anuario Colombiano de Historia Social y de la Cultura, s. 268. Dostupné z: <https://revistas.unal.edu.co/index.php/achsc/article/view/8169>

⁴³Taméž, s. 270

„Po celé dva dlouhé roky jsem se nořil do pohyblivých písků nekonečné dokumentace, rozporuplné a mnohdy nespolehlivé, od třiceti čtyř svazků Daniela O'Learyho až po nejneuvěřitelnější novinové výstřižky.“⁴⁴ Márquez také diskutoval s odborníky jako například s Gustavem Martínezem nebo s Franciskem Pidivalem, autorem knihy *Bolívar*.

Nicméně navzdory správnému datování Márquez nepíše příběh o Bolívarovi ani nepíše biografii, jak tomu bylo v předchozích románech, nýbrž fiktivní text.

Bolívar, aby zapomněl na svůj fyzický stav, se vysmívá sám sobě, jak to ukazuje příhoda opuštěného psa, kterého Bolívar našel po cestě: „Nikdo si už nevzpomněl na psa nalezeného v pralese, jenž pobíhal kolem a zotavoval se ze svých zranění, dokud důstojnický sluha, který měl na starosti proviant, neupozornil, že nemá žádné jméno. Generál se opájel čerstvým vzduchem na zádi, když ho José Palacios přivlekl. Jaké mu dáme jméno? Zeptal se. Generál se ani na chvíli nezamyslel: Bolívar, řekl.“⁴⁵

Zdá se, že v Márquezově románu Bolívar používá ironický jazyk a lidové výrazy, které mu usnadňují snést politickou a sociální realitu, jež mu neumožňuje vidět důstojné východisko z jeho životních podmínek. Můžeme si všimnout nového projevu, nového způsobu, jakým generál mluví a hodnotí výsledek své práce. Dalším příkladem ironie je zesměšňování některých v té době posvátných slov, například pojem vlasti a svobody. Jednou v noci José Palacios slyšel Bolívara, jak křičí: „Zkurvená vlast.“⁴⁶

Ironizuje se rovněž ideál samotné nezávislosti, tedy svobody v kontextu kontinentální jednoty. V jednom rozhovoru s maršálem Sucrem v předvečer zřízení nového ústavního kongresu, který měl zvolit nového prezidenta republiky a schválit novou ústavu, Bolívar detailně vypráví o politické situaci země a oba komentují chování politiků a generálů: „Zkrátka se má sejít ústavodárný kongres, aby zvolil prezidenta republiky a schválil novou ústavu v opožděném úsilí zachránit zlatý sen kontinentální jednoty. Peru se v moci zpátečnické aristokracie zdálo navždy ztracené. Generál Andrés de Santa Cruz si vedl Bolívii v chomoutu vlastních představ. Šestnáct milionů Američanů, sotva vstoupivších

⁴⁴ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*.i Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4. s. 185

⁴⁵ Tamtéž, s. 71-72

⁴⁶ Tamtéž, s. 135

do svobodného života, bylo vydáno napospas svým místním vůdcům. Zkrátka a dobře, završil generál, všechno, co jsme vybudovali, jiní pošlapou. Zní to jako ironie osudu, prohlásil maršál Sucre. Vypadá to, jako bychom zaseli myšlenku nezávislosti tak hluboko, že se teď tyhle národy chtějí navzájem osamostatnit.⁴⁷

Z některých částí textu se dozvídáme, že García Márquez se nezajímal pouze o fyzický a politický úpadek generála, ale také chtěl zdůraznit kontinuitu tohoto neúspěchu neboli nezrealizování cíle emancipačního procesu během Bolívarova života a ani za života autora knihy.

Bývalé kolonie dosáhly určité politické suverenity, ale nově utvořené státy se nedočkaly prosazení sociálních reforem. Márquez i Bolívar zastávali názor, že zodpovědné za toto neuskutečnění jsou jednotlivé zájmy regionů a individuálních skupin. V případě Kolumbie to bylo přičítáno obyvatelům Bogoty, andským kreolům a komplicům Santanderu. Dle mého názoru není však možné vinit z této fragmentace konkrétní jedince a skupiny.

Čtenář si může povšimnout, že vypravěč je vševědoucí, zná výsledky činů postav. Můžeme to vidět v mnoha pasážích textu, kdy vychází z vyprávěného času a popisuje budoucí události. Takovým příkladem je případ zahraničního dluhu a jeho negativní účinky, které dávají Márquezovi možnost nejen kritizovat skutky postav, ale podobně, jak tomu je v *Podzimu patriarchy*, útočit na socioekonomickou strukturu latinskoamerických zemí a ukázat mechanismy, které zapříčinily chudobu v Latinské Americe.

„Nenávidím dluhy víc než Španěly. Proto jsem upozornil Santanderu, že to dobré, co jsme pro národ udělali, nebude vůbec k ničemu, jestliže se zadlužíme, protože pak budeme navěky pořád platit úroky. Nyní to vidíme zcela jasně: zadlužení nás nakonec zničí.“⁴⁸

Je zřejmé, že García Márquez využívá minulost k tomu, aby odsoudil současnou situaci.

Márquez ve svém románu pojednává o univerzálním a nadčasovém tématu, ale současně nabízí prostřednictvím někdy hrubého jazyka, ztráty Bolívarovi posvátnosti a jeho polidštění, novou interpretaci historie země, nový výklad historie, který má objasnit tehdejší situaci ve společnosti. Je to způsob,

⁴⁷ Tamtéž, s. 16-17

⁴⁸ Tamtéž, s. 154

jakým si současní latinskoameričtí čtenáři uvědomí, že situace je pořád stejná a od dob vydobytí nezávislosti se nezměnila.

Historický román stejně jako *Generál ve svém labyrintu* by neměl a nemůže nahradit kritickou a dobře zdokumentovanou historiografií, protože nezohledňuje okolnosti doby a historické okolnosti, kterým aktéři v té době museli čelit. Otevírá však čtenářům nový přístup k minulosti, vykládá rysy reality, kterou historik přes váhu jeho materiálu a vědy se nemůže odvážit formulovat, ale stejně tak poskytují obraz minulosti a otevírají oči pro současnost. Kritická historiografie a nový historický román se vzájemně doplňují.⁴⁹

⁴⁹ KONIG, H. *El general en su laberinto ¿Un ataque a la historia patria?*, Anuario Colombiano de Historia Social y de la Cultura, s. 263-280
Dostupné z : <https://revistas.unal.edu.co/index.php/achsc/article/view/8169>

6. Poslední Bolívarova cesta

Román obsahuje osm kapitol, které téměř odpovídají Bolívarově cestě z Bogoty do Santa Marty. Chronologie je klíčovým elementem v reprodukci života osvoboditele. Absence chronologického pořadí událostí, stejně jako ve *Smrti Artemia Cruze* od Carlose Fuentesese, nabízí větší možnosti pro kreativitu, doplňuje se krátkou chronologií Bolívarova života na konci románu.

Poslední cesta Simóna Bolívara popisuje poslední dny a úvahy člověka, který předtím než zemře, hodnotí svůj život. Přemýšlí nad mocí a politikou, uvědomuje si důvod, proč ztroskotala jeho myšlenka vybudování státu spojené Kolumbie a sjednocené Latinské Ameriky. V určitém smyslu García Márquez vypráví úvahy, které jsou všeobecně platné a nadčasové: konfrontace románového hrdiny s jeho bezprostřední přítomností smrti. Márquez ukazuje Bolívara se všemi jeho rozpory a trápeními jako obyčejného smrtelníka, který je plný úzkosti z blížící se smrti.

„To byl konec. Generál Simón José Antonio de la Santísima Trinidad Bolívar y Ponte odcházel navždy. Vyrval španělské nadvládě říši pětkrát rozlehlejší než Evropa, vedl dvacet let války, aby ji udržel svobodnou a sjednocenou, vládl jí pevnou rukou až do minulého týdne, ale ve chvíli odchodu neměl ani útěchu, že by mu to věřili. Jediný člověk, který byl dostatečně jasnozřivý, aby poznal, že opravdu odchází a hlavně kam odchází, byl anglický diplomat, jenž v oficiální zprávě pro svou vládu napsal: Čas, který mu zbývá, mu sotva bude stačit na cestu do hrobu.“⁵⁰

García Márquez nepopisuje celý Bolívarův život, ale pouze jeho část. Osm měsíců putování, od 8. května 1830, kdy Bolívar opustil Bogotu, do 17. prosince 1830, kdy zemřel.

Běh času je důvěrně spojen s fyzickým úpadkem hlavního hrdiny. Na rozdíl od jiných Márquezových románů, *Generál ve svém labyrintu* je plný přesných dat.

García Márquez si vybral tuto část Bolívarova života záměrně, neboť se tyto měsíce generálova života shodují s úpadkem politického jednání a s fyzickým

⁵⁰ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4. s. 29

úpadkem nemocného těla. Také, jak se píše v epilogu, tato část Bolívarova života je nejméně zdokumentována.

Román dokumentuje generálův život, přičemž obdobná práce, která by dokumentovala zmíněné životní období, neexistuje, protože neexistují historické záznamy, které by mapovaly posledních čtrnáct dnů generálova života. Márquez popisuje Bolívara jako obyčejného smrtelníka, který má vady a nedostatky.⁵¹

V tomto období napsal pouze tři nebo čtyři dopisy a nikdo nezaznamenal posledních čtrnáct dnů generálova života. Tímto způsobem García Márquez měl volný prostor pro svou představivost.

Celkově popisuje tuto cestu na třech úrovních: cesta do minulosti prostřednictvím vzpomínek generála, obdobná cesta přes řeku až ke smrti a jako poslední cesta samotného autora založeného na osobní zkušenosti s řekou Magdalenou, jak to popisuje v epilogu: „Víc než proslulost hlavní postavy mě tehdy zajímala řeka Magdalena, kterou jsem začal poznávat už jako dítě při cestách od karibského pobřeží, kde jsem měl to štěstí se narodit, do Bogoty, vzdálené a temné, kde jsem se od první chvíle cítil víc cizincem než v kterémkoliv jiné městě. Během svých studentských let jsem řeku projel v obou směrech jedenáctkrát na oněch parních člunech, které vyplouvaly z mississippských loděnic, odsouzených k nostalgii, a s mýtickou přichylností, které nemůže žádný spisovatel odolat.“⁵²

Během této poslední cesty Bolívar vzpomíná na minulé časy a historické události. Dělá to prostřednictvím reflexí nebo nočních snů. Také José Palacios vypráví o minulých událostech, takže se čtenář může dozvědět řadu informací o té době.

Na této cestě po řece Magdaleně, která je cestou navěky, se můžeme podílet na úvahách a Bolívarových snech v neustálých rozhovorech se sebou samotným. Mnoho věcí zůstává záhadných a neproniknutelných, což vyjadřuje jeho věrný služebník José Palacios, který často opakuje: „Co si můj pán myslí, ví pouze můj pán sám.“⁵³ Nicméně, kvůli představivosti autora se dozvídáme nové

⁵¹ ALVAREZ BORLAND, Isabel, *The Task of the Historian in el general en su laberinto*, Hispania, Vol. 76, No. 3 (Sep., 1993), s. 439-445 Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/343799?seq=1#page_scan_tab_contents

⁵² Tamtéž, s. 185

⁵³ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4. s. 14

informace o generálovi, zatímco cestuje po řece Magdaléně, aby zemřel v Santa Martě.

Ačkoli v Márquezových románech a povídkách obvykle nenajdeme dlouhé realistické popisy prostoru, v románu *Generál ve svém labyrintu* najdeme narativní prostor s důrazem na klima. „Byli totiž v Santa Fe de Bogotá, dva tisíce šest set metrů nad hladinou vzdáleného moře.“⁵⁴ Od minulého týdne se počasí začalo měnit a místo sužujících dešťů se objevilo jasné nebe a hvězdnaté noci.⁵⁵

Popisuje člověka, kterému život ukázal nestálost moci a neužitečnost slávy. Generál byl nedůvěřivý, zklamaný, manipulativní a plný zloby ze své újmy. Popisuje Bolívara jako svůdníka, neúnavného tanečníka, idealistu přesvědčeného o tom, že ho v Kolumbii nikdo nechtěl a v Caracasu ho nikdo neposlouchal.

Bolívar musel opustit Bogotu kvůli své předchozí politice, kdy politické elity z Ekvádoru, Nové Granady a Venezuely už ji nechtěli tolerovat. Krátce předtím, v srpnu 1828, Bolívar stanovil dočasnou diktaturu, ze které byl vyloučen viceprezident Velké Kolumbie, Francisco de Paula Santander. Řada vyhnanců po tom, co se dozvěděla o generálově odjezdu z Ameriky, se začala vracet do rodné vlasti. Jako jeden z posledních se vrátil i Santander. Santander byl Bolívarovým protivníkem. Nesmířil se s jeho představou, že by se kontinent sjednotil. Santanderovci se neustále snažili pošpinit generálovo jméno všemi možnými způsoby. Využívali k tomu vojenské porážky a jeho noční nerozvážnosti. Generálovy výroky byly často překrucovány. Bylo všeobecně známo nepřátelství mezi generálem a Santanderem. Na druhou stranu měl generál dobrou pověst, ta byla dána tím, že za dlouhá léta bojů nebyl nikdy zraněn.

Román se odehrává v roce 1830, kdy si již většina hispanoamerických zemí vydobyla nezávislost.

Generál se po četných zklamáních z vývoje událostí v Latinské Americe, vydal na cestu do přístavu Cartagena de Indias, měl v úmyslu opustit Kolumbii a odjet do evropského exilu. Jednou z překážek v jeho odjezdu byla skutečnost, že generál nevládnul pas a čekal na jeho zaslání.

Bolívara na jeho poslední cestě doprovázela jen hrstka důstojníků a jeho důvěrník José Palacios, který si u generála jako první všiml fyzických změn

⁵⁴ MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina: 1979 - 1992*. Mexico: Fondo de Cultura Económica, 1993. ISBN 9681640683, s 172-173

⁵⁵ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4. s. 167

způsobených vyčerpáním z bojů a nemocemi. José Palacios prožil celý život vedle generála, prožil s ním bitvy, obě jeho vyhnanství, vždy v civilním oděvu, neboť se nikdy necítil oprávněn nosit něco jiného.

Na začátku románu má Bolívar čtyřicet šest let a pomalu umírá v průběhu své cesty do Cartageny de Indias, odkud měla vyplout loď do Evropy.

„Před několika měsíci, když si oblékal jelenicové kalhoty, které nenosil od babylonských nocí v Limě, si povšiml, že jak ubývá na váze, zmenšovala se mu i postava. Dokonce i jeho nahota byla jiná, neboť tělo mu vybledlo, hlava a ruce jakoby se svařily přehnaným pobýváním v nepohodě. Minulý červenec mu bylo 46 let, ale hrubé karibské kadeře mu už zpopelavěly, kosti se zkřivily předčasným chátráním a celý byl tak opotřebovaný, že podle všeho nemohl do příštího července vydržet.“⁵⁶

Další osobou, která sehrála důležitou roli v Bolívarově životě, byla Manuela Sáenzová, která ačkoliv generála milovala, nechtěla ho doprovázet až do smrti. Generál a Manuela se poznali na plese oslav osvobození. Manuela byla stoupenkyní republikánů a jejich láska od první chvíle překonávala všechny překážky a pochybnosti. V případě Manuely Sáenzové Márquez popisuje jejich vztah následovně: „Manuela se vetřela do generálovy přízně s nezadržitelnou rozhodností a bez újmy na vlastní důstojnosti, ale čím více se ho snažila podrobit, tím dychtivěji se chtěl generál zřejmě zbavit jejich pout. Byla to láska věčných útěků.“⁵⁷ Byla v té době manželkou anglického lékaře Jamese Thorna. Manuela byla druhou ženou, kterou miloval, ale také jeho důvěrníci a dokonce ji zařadil do štábu s hodností plukovnice. Byla jedním z mála lidí, kterým důvěřoval. Generálova nedůvěřivost byla dána četnými pokusy o převraty a atentáty, které byly zaměřeny proti jeho osobě. Generál vždy bral smrt jako riziko své profese. Trpěl záchvaty kašle a krizemi šílenství, které nedokázal žádný lékař vysvětlit. Nepokoje, které sužovaly zemi, generála trápily až do jeho smrti. Američané sotva poznali svobodný život, byli vydáni napospas místním vůdcům.

Dalším důvěryhodným pomocníkem byl generál José Laurencia Silva. Generálovi odpůrci mu vyčítali, že se chce stát doživotním prezidentem a že svým nástupcem ustanoví nějakého evropského knížete. Také mu bylo vyčítáno, že

⁵⁶ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 8020803394. s. 7

⁵⁷ Tamtéž, s. 106

předstírá cestu do zahraničí, ale vlastně se chce chopit moci v čele povstaleckých jednotek. Bolívarovo jméno se stalo terčem četných urážek.

Nebyli to jen jeho odpůrci, ale i nejbližší přátelé, kteří nevěřili, že generál odchází z vlády i ze země. Problém s jeho odjezdem byl dán tím, že generál neměl zaprvé dost peněz, aby odjel se svým doprovodem, a zadruhé jako bývalý prezident nemůže na déle než rok odjet ze země bez souhlasu vlády, o který ani nepožádal.

Generál mnohokrát tvrdil, že odchází, šlo však o pouhý politický manévr. Nikdo však nepochyboval o jeho nemoci, ačkoliv se několik let říkalo, že umírá, ale generál byl stále schopný velet. Generál podal tolik demisí, že se z toho stala součást lidových popěveků. U Bolívara bylo vždy vše jinak, než si ostatní mysleli.

„Zatímco se totiž mělo zato, že umírá v Pativikce, překročil ještě jednou andské hřebeny, zvítězil u Junínu, završil osvobození celé španělské Ameriky konečným vítězstvím u Ayacucha, vytvořil Bolívijskou republiku a ještě v Limě prožíval takové štěstí a opojení slávou, jaké ještě neměl a už nikdy mít nebude.“⁵⁸

Poté co byl Joaquín Mosquera kongresem zvolen prezidentem, rozhodl se generál odejít ze země. Před odjezdem do Santa Fe prodal své věci. Nikdy nebyl majetnický a netoužil po penězích.

Cesta byla pro generála náročná a nevraživost jeho nepřátel mu nikterak nepomáhala, i když před lety byl zahrnován slávou, které žádný Američan nedosáhl a pravděpodobně ani nedosáhne.

Jeho skupina se skládala z pěti členů, mezi nimi kromě José Palaciose byli generál José Carreño, irský pobočník Wilson, syn jeho nejstaršího bratra Fernando, kapitán Andrés Ibarra a plukovník José de la Cruz Paredes.

Generálovým snem bylo vytvoření největšího národa na světě, který by byl založen na jedné svobodné zemi rozkládající se od Mexika až k Hornovu mysu.⁵⁹

Jeho zdravotní stav se v průběhu cesty zhoršoval. První noc strávil generál se svým doprovodem na cestě do Facatativy. Později dorazil do Hondy, kde se konaly třídní oslavy.

Generál byl přivítán ohňostrojem a zástupy jezdců. Bolívar rád vzpomínal na slavnostní večer roku 1828, kdy byla zpečetěna nezávislost Ameriky, která měla být přeměněna ve spolek národů. Generál si vzpomněl na poslední večer

⁵⁸ Tamtéž, s. 16

⁵⁹ Tamtéž, s. 7-36

v Hondě, kdy stejně jako v onen klíčový večer tančil valčík. Bolívar, jak se můžeme dočíst v *Dopise z Jamajky*, zastával názor, že do otroctví Latinoameričany neuvrhli Španělé, ale jejich nejednotnost.

Generál, jak bylo známo, měl slabost pro ženy, jednou z nich byla Miranda Lyndsayová. Byla dcerou anglického diplomata, se kterou se seznámil v době svého vyhnanství v Kingstonu. Miranda ho navštívila také v Hondě a v onu noc, kterou strávili spolu, byl zavražděn jeho přítel Félix Amestoye, který ležel v hamace, kde měl ležet generál.

Následující ráno Bolívar začíná svou pouť po řece Magdaleně. Doplul do přístavu Santa Cruz de Momplex, kde ho zadržela policie, která nerozpoznala generála, protože se již nepodobal tomu generálovi, kterého všichni znají.

Generál plul po Magdaléně již počtvrté a měl pocit, že se před ním odvíjí jeho život. První cesta, kterou podnikl po této řece, byla z roku 1813, kdy byl poražen a do Cartageny de Indias připlul z vyhnanství na Curacau. V té době Nová Granada ztrácela podporu lidu v otázce nezávislosti, která se zdála být nerealizovatelná. Při třetí cestě po Magdaléně nezávislost již byla zrealizována, ale generálův sen o jednotě se rozplýval.⁶⁰ Při poslední cestě již bylo zřejmé, že se jeho sen rozplynul a generál neustále opakoval jedinou větu: „Naši nepřátelé budou mít veškeré výhody, dokud nevytvoříme jednotnou americkou vládu.“⁶¹

Vydobytí svobody bylo pouze prvním krokem na dlouhé cestě amerického kontinentu. „Získat nezávislost znamená pouze vyhrát válku, velké oběti přijdou později, až budeme chtít dát těmhle národům společnou vlast.“⁶²

Dalším městem, kam posádka doplula, byl Momplex. Bylo to starobylé město, poničené válkou a zdecimované neštovicemi. V tomto městě byla vyhlášena nezávislost jako první. Generálovo přivítání v Momplexu bylo velkolepé. Lidé, kteří se účastnili zdejšího pohřbu, opustili kostel a odešli do přístavu. Jak již bylo zmíněno, v tomto městě řádily neštovice. Vlastenci z nich měli větší strach než ze Španělů. Generál zařídil ve městě očkování, došlo však k řadě úmrtí, a tak se s kravskou medicínou skoncovalo.

⁶⁰ Tamtéž, s. 36-70

⁶¹ Tamtéž, s. 70

⁶² Tamtéž, s. 71

Generál, jako již mnohokrát předtím, dal v sázku svou slávu kvůli ženě. Nebylo tomu jinak v případě jeho pobytu v Mompoxu. Jmenovala se Josefa Sagrariová a strávili spolu dlouhých deset nocí.

Další den posádka připlula do města Zambrano, odkud pluli přes Tenerife do Barrancy Nuevy. Skupina strávila noc ve městě, ve kterém byl generál informován o tom, že jeho pas stále nepřišel a že se stále nenašlo vhodné plavidlo. Místní farář, který viděl, v jakém je generál stavu, se nabídl, že zavolá lékaře. Generál však odmítl s tím, že kdyby dal na lékaře, tak by byl dávno mrtvý. Měl v plánu pokračovat do Cartageny, ale rozhodl se zůstat, a počkat, až se podmínky zlepší.

Generál byl vychrtlý na kost a jeho postava se zmenšila. Toho si všimli jeho kartagenští přátelé, se kterými rozebíral situaci v zemi.

Hrabě Raigecourt nabídl generálovi, aby odjeli spolu do Evropy parníkem. Generála však zaujal především doprovod hraběte. Jmenovala se Camille.

Jádro skupiny kolem generála netvořili vojáci, ale výkvět kreolské aristokracie. Většina z nich pocházela z Venezuely a byli to jeho příbuzní. Tím, který se od nich odlišoval, byl José Laurencio Silva. Byl synem porodní báby a rybáře. Byl mulatem, kterého generál oženil se svou neteří Felicií. Silva vstoupil v šestnácti letech do osvobozené armády a později se stal generálem.

Dalším cílem posádky byla Turbaca. V Turbace se spojil s generálem Danielem O'Learym. Ten ho informuje o politických machinacích, které probíhají v čele s Joaquinem Mosquerou, jmenovaným prezidentským následovníkem Velké Kolumbie. Generál konečně získává svůj pas a vydá se do Cartageny.

Hrabě si uvědomil, že není v generálových silách vydat se na tak dlouhou cestu. Jeho duch by plavbu zvládl, ale tělo již nebylo schopno takové zátěže. Generál ani přes veškeré překážky své rozhodnutí nezměnil. Jeho zavazadla již byla připravená na lodi a v této chvíli i ti nedůvěřiví začali měnit názor. Na rozloučenou byla uspořádána vojenská přehlídka. Parník se však poškodil, a tak se generál rozhodl, že ještě nějakou dobu zůstane v Cartageně.⁶³

V té době byl zavražděn maršál Sucre. Tato smrt připravila generála o jeho jediného možného nástupce. Po Sucreho smrti dostal generál chrlení krve a byl zdeptán.

⁶³ Tamtéž s. 71-128

Generál opakoval, že kamenem úrazu sjednocování bylo pozvání Spojených států na Panamský kongres, jak to udělal Santander. Generál odsuzoval okrádání státu a za jeho dob byl za zpronevěření udělen trest smrti. I v tom spočívala kritika Santandera.

Bolívar naopak se svým majetkem nakládal velmi velkoryse, peníze rozdával vdovám i válečným invalidům. Své pozemky rozdělil mezi otroky, kterým dal svobodu ještě dříve, než bylo otroctví zrušeno.

Manuela Sáenzová se snažila rozpoutat válku, aby se generál vrátil. Rozdávala letáky, oslavující generála a účastnila se spiknutí, která měla obnovit generálovu absolutní moc.

Generálova skupina poté cestovala do města Soledad, kde zůstala déle než měsíc u generálova přítele. Generála v bezvědomí donesli do městečka. Mezitím se nemoc stále zhoršovala. Ve městě Soledad generál poprvé svolil k návštěvě lékaře, když předtím lékařskou pomoc stále odmítal. Byl přesvědčen, že pohyb a silná vůle nad zákeřnou nemocí zvítězí. „Jsem rozhodnut odjet kamkoliv, jenom abych nezemřel tady.“⁶⁴

Přišli do Santa Marty a generál musel být vynesena na nosítkách. Na nábřeží čekala jen hrstka lidí, neboť toto město bylo těžko zlákat pro věc republiky. Generál se pokusil Santa Martu několikrát osvobodit, ale nakonec se to povedlo až Montillovi po vyhlášení republiky. Byl ubytován ve staré celnici, kde později bude vystaveno generálovo tělo v rakvi v modrém kabátci bez šesti knoflíků z ryzího zlata. On sám nevěřil tomu, že se jeho smrt blíží. Generál nikdy neopustí Latinskou Ameriku. Jeho cesta končí v Santa Martě, kdy již není v jeho schopnostech pokračovat do vytouženého exilu.

„Generálově ochablosti však neodpovídal jeho duševní stav, neboť jednal tak, jako kdyby nemoci, které ho zabíjely, nebyly ničím jiným než banálními nepřijemnostmi.“⁶⁵ V posledních dnech byl generál stále pracovitý, dával příkazy týkající se jeho důvěrníků, i těch, kteří nebyli v Santa Martě. Svou pozůstalost věnoval svému synovci Fernandovi.

Návštěva osmi důstojníků v tomto městě zvedla generálovi náladu, neboť mu zatajili špatné zprávy a ty dobré vylepšili. Ve své poslední vůli si přál, aby jeho ostatky byly ve Venezuele a aby José Palacios dostal peníze za vytrvalé

⁶⁴ Tamtéž, s. 166

⁶⁵ Tamtéž, s. 172

služby. Rovněž si přál, aby to, co mu z majetku zůstalo, dostaly jeho sestry a děti zemřelého bratra. Spolu se svým francouzským lékařem a nejbližšími pomocníky po boku umíral v bídě a stal se pouhým stínem člověka, který osvobodil velkou část latinskoamerického kontinentu.

Manuela Sáenzová se vydala do Santa Marty, bylo však pozdě. Generál Santander ji vypověděl ze země. Její manžel byl zavražděn a ona skončila v Paitě, špinavém přístavu na břehu Tichého oceánu. Zemřela v důsledku morové epidemie. Zdravotní policie spálila její chýši spolu s generálovými písemnostmi.

José Palacios chtěl zemřít spolu s Bolíivarem. „Spravedlivé by bylo, kdybychom zemřeli spolu.“⁶⁶ José Palacios po generálově smrti zůstal odkázaný na veřejné milosrdenství. Začal pít více alkoholu, který mu pomáhal nevzpomínat. Zemřel v útulku pro žebráky v 76 letech.

Generál před smrtí zavolal biskupa Estéveze. Nikdo se však nikdy nedozvěděl, o čem hovořili. Víme jen to, že biskup odešel rozčilený a bez rozloučení. Bylo to nejspíše tím, že generál nevěřil na posmrtný život.

„Generál se naposledy podíval na věci, které již nikdy neuvidí a uvědomil si, že jsou to poslední záblesky života, který se už nikdy nevrátí.“⁶⁷ Simón Bolívar zemřel roku 1830 v chatě San Pedro Alejandrino obklopen přáteli a bídou, daleko od svého domova a vytouženého snu.

Ve fiktivním vyprávění Garcíi Márqueze je kladen důraz spíše na propad osvoboditele než na vznik hrdiny americké nezávislosti. Úpadek jeho slávy jako osvoboditele Ameriky je poznamenán porušením takzvaného snu „generála“, což je sen, který se odvolává na jednotu subkontinentu a jako takový je výzvou pro současné čtenáře jako nevyřešený úkol. Z tohoto pohledu bychom mohli dospět k závěru, že román Garcíi Márqueze nás přivádí k dotazům, které jsou odvozené z textu: Jaká je příčina jeho zklamání? Co hrálo nejdůležitější roli v jeho porážce? A v neposlední řadě se generál Garcíi Márqueze objevuje v příběhu s rozdvojenou osobností, jako by připomínal Cervantésova Quijota. V tomto případě by kyvadlové pohyby měly opačné póly jako hrdina a diktátor, nebo osvoboditel a tyran. Na druhé straně je pozoruhodné, že spisovatel, který měl hrůzu z dějin, se soustředil na podrobný popis posledních dnů života Simóna Bolívara. V předchozí analýze jsem již poukázala na to, že diskuze Garcíi Márqueze ve svém

⁶⁶ Tamtéž, s. 183

⁶⁷ Tamtéž, s. 172-184

retrospektivním pohledu zdůrazňuje, že současným úkolem je pokračovat v nedokončené revoluci, kterou generál nemohl uskutečnit v 19. století. Generál kvůli své neschopnosti kontrolovat moc ve svých posledních dopisech tvrdí, že Amerika je neovladatelná. Ten, kdo slouží revoluci, jako by orál v moři.

Bolívar je v rozporu s fyzickým poklesem a přetrvávajícím železným charakterem a vůlí „generála“. Jedná se o reprezentaci rozštěpené bytosti, jejíž slavná minulost dosahuje a překračuje proto, aby pokryla nedostatky současnosti. Jeho slavná minulost mu umožňuje udržet určitou dávku síly. Jeho minulost vzbuzuje sympatie mající tendenci posílit alegorii hrdiny. Můžeme tedy hovořit o rozpolcenosti povah. V románu na straně sto dvacet sedm se píše: „V žilách mu kolovala africká krev, protože jeden jeho pradědeček z otcovy strany zplodil dítě s otrokyní. V rysech jeho tváře to bylo tak zřetelné, že mu limští aristokrati říkali zambo.⁶⁸ Čím více však jeho sláva stoupala, tím víc ho malíři idealizovali, pročistili mu krev, udělali z něj mýtus a do oficiální paměti dokonce vštěpovali jeho sochy, na nichž měl římský profil.“⁶⁹

6.1 Bolívar očima Márqueze

Po zkoumání četných literárních publikací jsem došla k závěru, že ve většině zdrojů najdeme obvykle krátkou kapitolu popisující události, které se staly v období Bolívarovy nemoci. Nový historický román *Generál ve svém labyrintu*, zabývající se životem jihoamerického hrdiny, se však od ostatní literární tvorby liší.

Cílem knihy bylo vytvoření autentičtějšího vyobrazení osvoboditele. Márquez začal bádát o životě Bolívara a po třech letech bylo jeho bádání dokončeno a on byl připravený začít psát svůj román, ve kterém rekonstruuje poslední dny hrdiny.

Márquez při psaní románu používal svou představivost, aby reprodukoval věrohodným způsobem neuvěřitelný příběh výjimečného muže.

Velký básník Álvaro Mutis obnovil hrdinu v jeho humánní dimenzi tím, že ukazuje samotu moci a melancholii porážky. Načrtl předlohu, kterou Márquez

⁶⁸ Zambo neboli obyvatel Latinské Ameriky smíšeného afro-indiánského původu

⁶⁹ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4. s. 127

použil jako hlavní linku svého románu. Touto formou mohl být Simón Bolívar oživen těmito básníky, kteří líčí jeho hrdinské činy.⁷⁰

Generál ve svém labyrintu stejně jako *Poslední tvář* Mutise, líčí porážku hrdiny a melancholii jako rys jedinečnosti osoby. V epilogu García Márquez popisuje, jak román vznikl. „Dlouhá léta jsem slyšel Ávara Mutise, jak vypráví, že napíše knihu o poslední cestě Simóna Bolívara po řece Magdaleně. Když vyšla jeho *Poslední tvář*, fragment, předjímající zamýšlenou knihu, připadal mi ten příběh tak vyzrálý a jeho styl a ráz tak čistý, že jsem si ho v krátkém čase chtěl přečíst celý. O dva roky později jsem však měl dojem, že se mi úplně vytratil z paměti, jak se nám spisovatelům často stává i s našimi nejmilovanějšími sny, a až tehdy jsem se osmělil a požádal ho, aby mi jej dovolil napsat. Po deseti letech hledání to byl přesný zásah. Takže moje první děkování patří jemu.“⁷¹

Oba autoři, Márquez i Mutis, čelili nutkání oživit pohřbeného muže pod závojem času a slávy. Při poslední plavbě generál nechal za sebou svou slávu a moc, nikdo ho nepoznával a ani mu nevzdával hold. Romanopisec popisuje generála z dvojí perspektivy. Na jednu stranu ho líčí jako vzdělaného a elegantního muže, na druhou stranu jako melancholického člověka plného skepse, rezignace a ztracených iluzí. Bolívar, tak jak ho popisuje Márquez, je také přemýšlivý člověk, který hledá samotu a izolaci. „Generál snad pro svůj zdravotní stav stěží mohl najít přívětivější místo či vhodnější dům se šesti andaluskými balkóny, které jej zaplavovaly světlem, a dvorem příhodným k meditacím pod staletou seibou.“⁷² Publikace románu *Generál ve svém labyrintu* okamžitě vyvolala otázku Márquezova záměru. Většina kritiků to adresuje širší otázce významu historického odkazu v Latinské Americe, historickému románu jako žánru. Velké množství Kolumbijců se rozhořčilo po tom, co v roce 1989 vyšel román *Generál ve svém labyrintu*.

Vzhledem k občasnému vulgárnímu jazyku a historickým nepřesnostem kniha vyvolala řadu polemik. Byli to zejména členové Kolumbijské akademie historie, kteří protestovali. Jedním z nich byl i známý historik Germán Arciniegas, který o rok dříve vydal knihu o Bolívarovi, *Bolívar, de San Jacinto a Santa*

⁷⁰ La última etapa del Libertador: Álvaro Mutis y Gabriel García Márquez.” Alianzas entre historia y ficción: homenaje a Patrick Collard . Houvenaghel, Eugenia e Ilse Logie. Genève: Librairie DROZ S.A, s. 49-58

⁷¹ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Vyd. 2. V Praze: Odeon, 2004. ISBN 80-207-1177-5. s. 185

⁷² Tamtéž, s. 147

Marta: Juventud y muerte del Libertador (Bogotá 1988). Arciniegas v jednom článku v novinách *El Tiempo* ze dne 27. března 1989 vyčítal Márquezovi, že formuloval na jedné straně částečné výhrady proti Santanderovi, obránci demokracie a propagátorovi veřejné školy a univerzity, a na druhé straně neopodstatněnou chválu Bolívara, diktátora a vojáka, jehož odchod v roce 1830 znamenal určitou úlevu, protože znamenal „naději na návrat k demokracii“. Arciniegas označil Márquezovu knihu za pomstychtivou, prostřednictvím které chtěl popsat jinou historii než tu venezuelskou. V rozhovoru v časopisu *Semana* v roce 1989 Márquez přiznal, že: „Jedinou slabostí, kterou přiznávám, je to, že je to pomstychtivá kniha proti těm, kteří udělali Bolívarovi to, co mu udělali“.⁷³ Dozvídáme se, že tato Márquezova slova se vztahují nejen k tomu, jakým způsobem se k němu Kolumbijci chovali, ale také způsob, jakým kolumbijští a venezuelští historici a následující generace udělali z Bolívara hrdinu a národní symbol z mramoru a bronzu zapomínající na to, že to byl taky člověk z masa a kostí, muž plný rozporů. Někteří kritici obvinili Márqueze, že nebyl dost vlastenecký kvůli nelichotivému obrazu Bolívara. Na druhou stranu kritici ze Spojených států převážně oslavovali Márquezův portrét tohoto národního hrdiny. Důvody těchto protichůdných názorů jsou založeny na Márquezově kontroverzním a odvážném portrétu postavy latinskoamerické historie. Některé části románu zapříčinily polemiku jako například ty, které způsobily hněv stoupenců Francisca de Paula Santandera, který je v knize dosti kritizován. Na druhou stranu vzbudil vztek nadšenců statečného a nesmrtelného Bolívara, kteří nesli Bolívara v osudném úpadku.

Márquez ve svém románu popisuje jednotlivé bitvy, Bolívarovy vztahy s ostatními americkými lídry, pokusy o atentáty, spáchané na něj a pád jeho moci. Tímto chce autor čtenáři přiblížit historickou situaci oné doby.

Bolívar na své poslední cestě nespěchal. Jako by si chtěl prodloužit svůj už prohraný boj se životem. Bolívarovi se během ní vynořují vzpomínky, setkání, ožívají dávné boje a vítězství. Tyto odbočky do minulosti mu umožňovaly ještě nějakou dobu přežít. Jeho myšlení a představitost zůstaly neporušené, ale nemocné tělo a s ním spojená vůle už mu vypovídaly službu.

⁷³ KONIG, H. *EL GENERAL EN SU LABERINTO ¿UN ATAQUE A LA HISTORIA PATRIA?*, Anuario Colombiano de Historia Social y de la Cultura, s. 265
Dostupné z: <https://revistas.unal.edu.co/index.php/achsc/article/view/8169>

V románu je Bolívar vylíčen jako nostalgický, nemohoucí a rozporuplný člověk, který je fyzicky i psychicky nemocný. Jinými slovy je zde popsán již „jiný Bolívar“, než ten, kterého zná celý svět. Není zde vylíčen jako kult osobnosti, ale jako člověk mající slabosti, nedostatky, právě z tohoto pohledu je román zlomovým.⁷⁴

Márquez v rozhovoru pro časopis *Semana* uvedl: „Jsem si naprosto jistý, že Bolívar byl takový [...], a že tento muž nemá nic společného s tím, co se vyučuje ve školách [...] Začal jsem ho mít hodně rád a začal jsem cítit soucit k němu. A především jsem začal mít vztek na to, co všechno mu udělali.“⁷⁵

Márquez Bolívara ukazuje v jiném světle než jako proslulého hrdinu. Je zobrazen více reálně a humánně.

Přeplutí řeky Magdalény a zpráva o atentátu na generála v Bogotě tvoří jádro, ke kterému se vrací na své poslední cestě. Na generála bylo spácháno mnoho atentátů, žádný nebyl úspěšný.⁷⁶

Spolu se Santanderem se v první části románu objevuje zbytek aktérů, kteří doprovází generála. Také se ukazují neshody mezi Venezuelany, Novogranadany a blížící se rozpad Velké Kolumbie. To všechno dokresluje mozaiku života hrdiny ztvárněnou opakujícími se časovými i prostorovými skoky a výkyvy nálad nemocného generála. Všechny tyto aspekty ukazují jeho velkolepost i ve zničeném stavu, v jakém byl na konci života.⁷⁷

Jak tvrdí Juan G. Cobo Borda: „García Márquez zbavuje Bolívara mýtu římských soch a nabízí nám ho zmenšeného v jeho lidském rozměru 165 centimetrů.“⁷⁸

Co se týče osobní a veřejné trajektorie, není ve skutečnosti podstatné to, co je smyšlené. Jsou to například konverzace, detaily jeho fyzického zhoršení i setkávání s milenkami. Zbytek odpovídá tomu, co najdeme v historických knihách.⁷⁹

⁷⁴ RÍOS, Alicia, *El general en su laberinto de Márquez: veinte años después*, Latin American Literary Review, Vol. 38, No. 76 (JULY-DECEMBER 2010), s. 72 Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/41478084?seq=1#page_scan_tab_contents

⁷⁵ Tamtéž, s. 75

⁷⁶ Tamtéž, s. 79

⁷⁷ Tamtéž, s. 82

⁷⁸ Tamtéž, s. 87

⁷⁹ Tamtéž, s. 89

V románu se autor snaží ukázat hrdinu v jiném kontextu, než v jakém bylo o něm dosud hovořeno. Otázkou však zůstává, do jaké míry je zde vyličen „ten druhý Bolívar.“⁸⁰

Přesto všechno je generál v románu výjimečným stratégem a vizionářem, který mimo jiné předpověděl neblahé následky zahraničních dluhů Latinské Ameriky, imperiální budoucnost Spojených států a občanské války, které zpustošily region.

„Z generace osvícených kreolů, kteří zaseli semínko nezávislosti od Mexika až po Río de la Plata, byl on tím nejvíce přesvědčeným, zarputilým, jasnozřivým a tím, který nejlépe sladil dovednost politiky s předvídavostí války.“⁸¹

Bolívar je historickým mýtem, který je většinou zobrazován v pozitivních superlativech. Líčí Márquez skutečnou historickou postavu nebo jen svou představu o tom, jaký byl Bolívar? Je zde přítomno typické Márquezovo téma samoty, v tomto konkrétním případě bloudění v labyrintu světa. Bolívarovy výroky zde jsou lamentací nad nepřízní osudu, světa a přátel.

Navzdory tomu, že román je portrétem Bolívara a soustředí se především na tuto postavu, konfrontuje ho se separatismem, který zničil jeho unifikační sen. Opakování občanské války jako osudu Latinské Ameriky tvoří jeden z nejsilnějších leitmotivů románu. Román je o úsilí jednoty v Latinské Americe, tak jako o Bolívarově životě.

Ne všechny události v románu jsou historicky podloženy. Například jeden historický pramen potvrzuje, že když byl Bolívar v Hondě roku 1830, účastnil se tance na jeho počest. Tento pramen však neuvádí žádné další informace. V knize se však dočteme o lásce k tanci i o dalších nepodložených detailech.

Dalším takovým příkladem je Bolívarův názor na pověry a medicínu, což rovněž odporuje historickým faktům. Román v mnohých aspektech odporuje historickým pramenům. Z toho můžeme dedukovat, že autorovým záměrem nebylo napsat román založený pouze na pravdivých událostech. „Generál byl v rozporu s lékařskou vědou a sám si předepisoval léky podle francouzské

⁸⁰ Tamtéž, s. 91

⁸¹ Tamtéž, s. 93

příručky domácího lékaře, kterou mu José Palacios všude nosil.“⁸² „Generál se posmíval pověrčivosti a nadpřirozeným schopnostem, jakémukoliv kultu odporujícímu racionalismu Simóna Rodrígueze.“⁸³

Podle Roberta Gonzáleze Echeveríi autorovým záměrem napsání románu byla snaha desakralizovat národního hrdinu Latinské Ameriky.⁸⁴

V rozhovoru s novinářkou Maríou Elvírou Samperovou García Márquez připustil, že jeho popis Bolívara je zčásti autoportrétem. Identifikuje se s Bolívarem v mnoha aspektech, protože jeho způsob kontroly nenávnsti, vzteku je stejný a jeho filozofické myšlenky jsou podobné: ani jeden z nich „nevěnuje pozornost smrti, protože by ho rozptylovala od toho nejdůležitějšího: Toho, co děláme se svým životem.“⁸⁵

Márquez pouze jednou v románu uvádí jméno hlavního hrdiny, na němž je založena postava generála.

Kathleen McNerney poukazuje na to, že autor se dal do této práce v reakci na povídky, které se čtou v hispanoamerických školách. Popisují Bolívara jako něco nadpřirozeného, jako zázračného spasitele zbaveného pozemských atributů. Román ho transformuje a zbavuje mýtu.

Literární jazyk románu byl terčem četných kritik kvůli hrubým a mnohdy vulgárním výrazům, což není v souladu s tak vzdělaným mužem. Márquez tvrdil, že pouze přepsal řeč, kterou našel v zachovaných dokumentech.

Plavba po řece Magdaléně je dobře popsána a vyprávění Márqueze je velmi přesné. Samozřejmě autor popisuje své pocity a názory. Na začátku cesty Posada Gutiérrez počítá, kolik lidí ho doprovází, zatímco Márquez vyzdvihuje jeho samotu od počátku. Kterýkoliv z nich, ať už romanopisec nebo historik, mají pravdu. Vše závisí na úhlu pohledu, ze kterého soudíme počet společníků ve vztahu k těm, které měl při jiných příležitostech.

⁸² GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Vyd. 2. V Praze: Odeon, 2004. ISBN 80-207-1177-5. s. 16

⁸³ Tamtéž, s. 93

⁸⁴ WELDT-BASSON, Helene, The purpose of historical reference in Gabriel García Márquez „El general en su laberinto“, *Revista Hispánica Moderna*, University of Pennsylvania Press, Año 47, No. 1 (Jun., 1994), s. 96-108

⁸⁵ ELVIRA SAMPER, María, "ES UN LIBRO VENGATIVO", *Semana*, 1989, ISSN [0124-5473](https://doi.org/10.1017/S01245473)

Ve vztahu se Spojenými státy je třeba zmínit osobní hledisko autora v románu. Zatímco Bolívar vždy obdivoval Spojené státy, říkal jim „země svobody“, v románu *Generál ve svém labyrintu* najdeme spíše negativní postoj. „Už jim tisíckrát zopakoval otravnou představu, že smrtelným úderem sjednocovacímu úsilí bylo pozvání Spojených států na Panamský kongres, jak to udělal Santander, když nešlo o nic méně než o vyhlášení sjednocené Ameriky.“⁸⁶

Posledním důležitým aspektem je jeho prorocká vize, vlastnost tolik vyzdvihována historiky i Márquezem. Osvoboditel považuje války za nezávislost za důležitý krok k dosažení skutečného cíle, kterým je velký americký stát Velká Kolumbie.

Manuela Maldonado-Denise a Uslar Pietri vyzdvihují tuto jeho vlastnost, kterou vysvětlují. Jsou přesvědčeni, že Bolívar si byl vědom důležitosti tohoto kroku ve prospěch světové rovnováhy. Tato nová Amerika by se posunula dopředu svou modernitou a nasazením.

Někteří historikové se domnívají, že Bolívarův neúspěch tkví v předčasném jednání. Byl vyspělý na svou dobu, a proto i nepochopený.

V Márquezově díle je důležitější generálův pád než jeho předchozí život nebo americká nezávislost. Ústřední tezí románu je pokles jeho slávy jako osvoboditele Ameriky a je poznamenán porušením takzvaného snu generála, což je sen, který se odvolává na jednotu subkontinentu. Postava Bolívara je v tomto románu antihrdinou.

Dalším zdrojem, který věrohodně líčí poslední generálovu životní etapu je kniha *La ultima enfermedad los últimos momentos y los funerales de Simón Bolívar*, ve které Bolívarův lékař Reverend popisuje čas strávený s národním hrdinou v jeho posledních momentech. Jedná se o brožuru v podobě lékařova deníku. V díle jsou prezentovány nejen úvahy posledního lékaře Simóna Bolívara o vývoji a průběhu jeho nemoci, ale také umožňuje vidět zármutek blízkých zesnulého a symbolické znázornění jeho odchodu do vlasti. Ve svém deníku lékař popisuje generála jako člověka, který ačkoliv neměl důvěru k lékařům, k němu našel pozitivní přístup. Generál se projevoval spokojeně, měl halucinace a byl plný očekávání, že se z nemoci zotaví. Jeho blízcí, kteří ho doprovázeli, ho v této iluzi podporovali. Generál si dlouho nepřipouštěl závažnost svého onemocnění.

⁸⁶ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Vyd. 2. V Praze: Odeon, 2004. ISBN 80-207-1177-5, s. 132

Z jeho rozhovoru s lékařem bylo zřejmé, že generál není spokojený se svou zemí a radil lékaři, aby se vrátil do Francie. Se zhoršujícím se stavem generála byl k němu přivolán biskup ze Santa Marty. Generál již nebyl tak pozitivně naladěný, co se týče jeho uzdravení a nebyl již tolik otevřený, jak tomu bylo dříve. Blížil se den, kdy kolumbijský hrdina navždy zmizí z tohoto světa. V den smrti byl obličej generála klidný. Po jeho smrti generál Ignacio Luque prohlásil, že zemřelo slunce Kolumbie.⁸⁷

Simón Bolívar byl autory popisován jako hrdina tím způsobem, že s postupem času autentická postava osvoboditele byla nahrazena hrdinským a mýtickým obrazem. Mýtizování Bolívara můžeme zpozorovat jak v umění, tak v literatuře 19. a 20. století. Bylo tomu tak až do poloviny 20. století, kdy se někteří autoři a historici rozhodli Bolívara zbavit mýtické podoby a navrátit mu jeho osobnost založenou na historických dokumentech. Tomuto procesu nepomohla skutečnost, že Chávez nechal přejmenovat Venezuelu na Bolívarovskou republiku Venezuelu.

Márquez čtenáře zavede do spletité mysli hlavního hrdiny natolik, že si na konci románu můžeme myslet, že známe generála o něco důvěrněji. Protagonista je vyobrazen dvojitým způsobem. Na jednu stranu se neustále projevuje jeho šílenství a na druhou stranu jsou zobrazeny intimní scény, které odhalují jeho pocity a emoce.

Román je rozdělen do osmi částí. Nicméně příběh tvoří souvislý celek, neboť kapitoly nejsou očíslovány ani pojmenovány. Vypravěč příběhu je pouze jeden, vševědoucí, který je mimo příběh. To znamená, že je vypravěčem, který může vyprávět to, co pozoruje, ale také dokáže odhalit myšlenky postav.

Vypravěč používá dvě různé strategie pro popis Simóna Bolívara. Na jedné straně nabízí popisy zvenčí, na druhé straně hlavní postava si je vědoma svého stavu a formuluje, jak se sám vidí. První věty románu jsou příkladem první strategie. „Jeho nejstarší sluha José Palacios ho našel ve vaně, jak se vznáší v jejích očištných vodách, nahého s otevřenými očima, a domníval se, že se utopil. Věděl, že to je jeden z mnoha jeho způsobů přemýšlení, ale zdálo se, že stav vytržení, v němž ležel ve vodě, přísluší někomu, kdo už není z tohoto

⁸⁷ RÉVÉREND, A. P. *La última enfermedad, los últimos momentos y los funerales de Simón Bolívar, libertador de Colombia y del Perú*. Caracas, Venezuela: Ministerio de Relaciones Exteriores, Dirección de Relaciones Culturales, 1983.

světa.⁸⁸ Vypravěč popisuje Bolívara očima Josého Palaciose, a tak se příběh soustřeďuje na Generalissima, nepocházející z jeho úhlu pohledu, ale z úhlu pohledu pozorovatele.

Druhá strategie demonstruje především zobrazení fyzického stavu Simóna Bolívara. Takto se vypravěč projevuje v příběhu a dává dojem, že on sám je součástí příběhu. Tato forma se zdá být odrazem jeho vlastních pozorování. Popisy ukazují, že Bolívar byl v posledním roce velmi slabý a nemocný, avšak stále si zachovává svou autoritu. „Dokonce i jeho nahota byla jiná, neboť tělo mu vybledlo, hlava a ruce jako by se svařily přehnaným pobýváním v nepohodě. Minulý červenec mu bylo čtyřicet šest let, ale hrubé karibské kadeře mu už zpopelavěly, kosti se zakřivily předčasným chátráním a celý byl tak opotřebovaný, že podle všeho nemohl do příštího července vydržet.“⁸⁹

Druhá strategie přiblížení se protagonistovi má za cíl poukázat na Bolívarovu představu o sobě samotném. Tímto způsobem se vypravěči podaří prezentovat vědomí protagonisty. „Sám generál by neuměl druhý den říci, zda mluvil ze spaní nebo blouznil v bdělém stavu, ani by si na to nedokázal vzpomenout. Prožíval to, co nazýval svými krizemi šílenství“.⁹⁰

Autor se chtěl, dle mého názoru, co nejvíce přiblížit historické postavě a vzbudit dojem historické skutečnosti. Z toho důvodu popisuje detaily. Používáním těchto detailů nám nabízí lidský pohled na generála. Některé detaily jsou založeny na historickém podkladu, jiné jsou fikcí. Není však jednoduché zjistit bez důkladnějšího studia, které prvky jsou fiktivní a které pravdivé. Nicméně bych jako příklad zmínila generálovu zálibu v tančení valčíku nebo schopnost mluvit francouzsky. Vypravěč se také snaží proniknout hlouběji do duše generála, a proto popisuje jeho zvyklosti. „Při svých cestách měl generál ve zvyku dělat náhodné zastávky, aby se pozeptal lidí, které cestou potkával, na jejich problémy.“⁹¹

Márquezovým záměrem nebylo napsat klasickou biografii Bolívara, čemuž odpovídá i struktura románu. Klasické biografie začínají narozením a končí smrtí. V našem případě román nemá chronologickou strukturu a začíná na

⁸⁸ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4. s. 7

⁸⁹ Tamtéž, s. 7

⁹⁰ Tamtéž, s. 11

⁹¹ Tamtéž, s. 118

konci Bolívarova života a jeho biografické údaje jsou neuspořádané. Možná interpretace této inkoherece spočívá v tom, že Bolívar vzpomíná na dřívější události na své poslední cestě po řece Magdaleně. „Po Magdaleně se plavil počtvrté a nemohl se zbavit dojmu, že se před ním znovu odvíjí jeho život.“⁹²

Čtení *Generála ve svém labyrintu* vyžaduje znalost Bolívarova života, aby čtenář seřadil vyprávěné události. K lepšímu pochopení sledu událostí Márquez na konec románu zařadil schéma s důležitými údaji a daty ze života osvoboditele. Tímto způsobem i čtenář, který nemá hlubší znalosti, může ocenit Márquezův román.

Navzdory všemu si musíme uvědomit, že nikdy nebudeme schopni zjistit, jak se doopravdy uskutečnil tento poslední výlet osvoboditele, ani za jakých okolností zemřel Simón Bolívar.

Márquez představil Bolívara více reálného a bližšího svým karibským kořenům. Není pochyb o tom, že se Márquez dopustil znesvěcení. Bolívar je v knize vyobrazen jako vyhnanec tohoto světa. Dvojitá cesta generála je cestou v labyrintu, ze kterého není úniku. Bolívar se cítil nepochopený, stejně jako nebyla pochopena jeho vize Ameriky a stále opakoval „Nikdo nic nepochopil.“⁹³

Romantický hrdina a revolucionář ztělesňuje touhu po svobodě a dělá z příběhu vedlejší produkt prorocství. Generál nechává na své cestě za sebou naděje a vzpomínky. Umírající generál, jehož zmenšující se zničené tělo vidíme, jak je v relativně mladém věku vyčerpané. Je však naživu více než kdy jindy. Ve vyprávěném příběhu hrdina nepřestává umírat a patří do přítomnosti, protože je zachráněn před minulostí a dokumentární historií. V knize nejsou popsány jeho velká úsilí ani jeho život, ale smrt a jeho neúspěchy. O jeho životě již bylo napsáno mnoho knih, o jeho úmrtí však toho víme málo. Možná z toho důvodu autor nikdy nepopisuje generálův obličej. Najdeme popis jeho vlasů, očí, popis obličeje však nenalezneme.⁹⁴

Zatímco generál ve svém labyrintu se odlišuje od většiny děl nového historického románu, včetně románu *Sto roků samoty*, najdeme řadu podobností

⁹² Tamtéž, s. 69

⁹³ GONZÁLEZ ECHEVERRÍA, R. *García Márquez y la voz de Bolívar*, Department of Spanish and Portuguese Department of Comparative Literature Yale University s. 63-76

Dostupné na: https://publicaciones.banrepultural.org/index.php/boletin_cultural/article/view/2482/0

⁹⁴ ORTEGA, J. *El lector en su laberinto*, Ortega, *Hispanic Review*, Vol. 60, No. 2 (Spring, 1992), s. 165-179

Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/pdf/474108.pdf>

v autorově tvorbě, jakým je například téma samoty a podobnost mezi Bolívozem a plukovníkem Aureliánem Buendíou.

Dalo by se říci, že *Generál ve svém labyrintu* je román napsaný v kontrastu k *Podzimu patriarchy*. Ačkoli je Bolívar považován za otce vlasti, je antipatriarchální postavou. Diktátorství je blízké Bolívarovi i patriarchovi. Označení Bolívoza jako antipatriarchy neznamenaá absenci patriarchálních aspektů jeho osoby, absenci vlastností plukovníka Aureliána Buendii nebo jiných postav podobně mocných. Bolívar, velký osvoboditel, byl také diktátorem, na což se často zapomíná, a v knize generálovo diktátorské období najdeme na konci její předposlední části. Větší váhu však autor nepřikládá tomuto Bolívarovi. Bolívar má s Aureliánem Buendíou společné rysy. Jedná se hlavně o skutečnost, že byli válečníky a revolucionáři, zároveň si ověřili neužitečnost slávy. Rovněž oba unikli řadě pokusů o vraždu a zemřeli přirozenou smrtí.

Dalším příkladem podobnosti *Generála ve svém labyrintu* s jeho dřívější tvorbou je prostředí kolem řeky Magdalény, které bylo součástí románu *Láska za času cholery*. Stejná řeka však symbolizuje v každém z nich něco jiného. V *Lásce za času cholery* se jedná o symbol věčné lásky, zatímco v *Generálovi ve svém labyrintu* řeka symbolizuje umírání a smrt.

García Márquez v rozhovoru v kolumbijském časopisu *Semana* (20. 3. 1989) řekl Marii Samper: „Generál má mnohem větší význam než zbytek mé práce. Ukazuje, že veškerá moje díla odpovídají geografické a historické realitě. Nejedná se o magický realismus a všechny věci, které se říkají. Když čtete Bolívoza, uvědomíte si, že vše ostatní má nějakým způsobem doložený základ, ať už historický nebo geografický, což je potvrzeno románem o generálovi. Je to jako dílo *Plukovníkovi nemá kdo psát*, ale založeno na historii.“⁹⁵

Bolívar hned na začátku románu říká Josému Palacioví: „Tady nás nikdo nechce.“⁹⁶ Slova, která generál ve svém životě často opakoval a jež jsou přičítána jeho blouznění. Všeobecně je přisuzována jeho smrti tuberkulóza, ačkoliv pro García Márqueze zemřel na nedostatek lásky. Po jeho boku zůstalo v posledních týdnech jen pár pobočníků, ani jeho dlouhodobá milenka Manuela Sáenzová ho

⁹⁵ PALENCIA-ROTH, M. *Gabriel García Márquez: Labyrinths of Love and History*, *World Literature Today* Vol. 65, No. 1 (1991), s. 56

Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40146120>

⁹⁶ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4., s. 7

nedoprovázela. Proto se nabízí možnost, že Bolívar mohl zemřít na zlomené srdce. *Generál ve svém labyrintu* se zdá být spleťtým shrnutím Márquezovy historické fikce na stále aktuální témata jako láska, smrt, samota nebo moc. Láska je tématem, které pojí román s předchozí tvorbou, ačkoliv existují i jiné spojitosti mezi romány. Márquez klade velký důraz na lásku, v knize zmiňuje řadu milostných afér, které si generál prožil.

Na rozdíl od vojenských a politických hrdinských činů Bolívara jeho milostná dobrodružství, rovněž rozdělená víceméně rovnoměrně v každé z osmi kapitol, nabízejí větší tvořivou svobodu autorovi. Je zde vyličen Bolívar jako sympatický don Juan. Nicméně největší rozdíl mezi Bolívarem a donem Juanem je ten, že don Juan umírá bez litování a silný, zatímco fyzické slábnutí Bolívara také postihuje jeho sexuální schopnosti.⁹⁷

Bolívarův přístup k ženám je komplexnější než don Juanův. Během svého období slávy se Bolívar cítil být přitahován určitými ženami a byl schopen změnit svět, aby je našel. Místo toho, aby je získal a opustil způsobem donjuanovským, Bolívar na ně vzpomínal s láskou a posílal jim vášnivé dopisy a štědré dary.

Za pomocí vzpomínek putujeme labyrintem Bolívarova života. Smrt generála znamenala ztrátu poslední naděje na odlišnost Latinské Ameriky.⁹⁸

V Márquezově vidění Ameriky jako by se naplnila Bolívarova kletba z dopisu datovaného 9. 1. 1830, krátce před Bolívarovou smrtí. „Kdyby bylo možné, aby se v některé části světa vrátil původní chaos, tato doba by byla posledním obdobím Ameriky.“⁹⁹

Márquez ve své tvorbě zkoumal několik fiktivních a historických sfér, které mu umožnily diskurzivně zpracovat ikonu latinskoamerické reality, ať už z kulturního, politického, sociologického nebo mytického hlediska. K dosažení tohoto cíle zkoumal různé kontexty, které jsou jeho základem a začlenil je tak, aby bylo možné najít různé odkazy na geografii a historické reality, což je pro literaturu zásadní, neboť vytváří iluzi, že je postavena na základě konkrétních skutečností, a že proto se zdá být pravdivá a dosáhne silné interpretace kulturního

⁹⁷ Tamtéž, s 156-164

⁹⁸ PALENCIA-ROTH, M. *Gabriel García Márquez: Labyrinths of Love and History*, *World Literature Today* Vol. 65, No. 1 (Winter, 1991) s. 54-58

Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40146120>

⁹⁹ HOUSKOVÁ, Anna. *Imaginace Hispánské Ameriky: (hispanoamerická kulturní identita v esejích a v románech)*. Praha: Torst, 1998. Malá řada kritického myšlení. ISBN 80-7215-069-3.

světa, který charakterizuje různé čtenáře. Tento efekt, kdy literatura připomíná pravdu, byl dosažen díky prolínání skutečností a fikce. Proto funkce narativního hlasu v jeho dílech byla klíčem pro to, aby čtenář předpokládal, že jsou popisovány události skutečné, například stejně jako v dílech *Sto roků samoty*, *Plukovníkovi nemá kdo napsat a Láska za časů cholery*. Vypravěč v *Generálovi ve svém labyrintu* splňuje věrohodnou funkci, jelikož jeho prostřednictvím je román zkoumán v historickém kontextu a je vybudován „skutečný“ obraz bojů a politických konfliktů v Latinské Americe v devatenáctém století, stejně jako osobního a politického života Simóna Bolívara.¹⁰⁰

Nicméně jde o historickou postavu, která nejen zanechala stopu v zakládání jihoamerických států, ale také vytvořila odkaz na dodnes platnou ideologii.¹⁰¹

¹⁰⁰ VARGAS, J, *El general en su laberinto: voz narrativa y verosimilitud*, Revista de Filología y Lingüística de la Universidad de Costa Rica, Volumen 42 - Número 1. Enero-Junio 2016, S. 55-63 Dostupné z: <https://revistas.ucr.ac.cr/index.php/filyling/article/download/25372/25612>.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 77

7. Samota velikána

Téma samoty je typickým tématem G. Garcíi Márqueze. Najdeme ho jak v románu *Generál ve svém labyrintu*, tak ve *Sto rocích samoty*, ale i v jiných dílech. Možnou interpretací častého výskytu tématu samoty je pocit samoty autora.

Samota jako stav jedince je mnohdy zaměňována s osamělostí, která je dána různými důvody. Samota je v každém z nás, záleží však na jedinci, do jaké míry si ji připouští.

Jak jsem již naznačila, samota se týká nás všech a nevyhnula se ani Bolívarovi, ani jiným velkým historickým postavám našich dějin.

Bolívar se potýkal se samotou zejména v posledních týdnech svého života, kdy si připadal opuštěný a nedoceněný jak svým okolím, tak americkým lidem. Bolívar se cítil sám, jak to popisuje Márquez. „Nemám přátele, odpověděl. A pokud mi snad nějací zbyli, je to jen na chvíli.“¹⁰² K samotě se přidává také bloudění v labyrintu světa. Bolívara je možné v této souvislosti chápat jako postavu z fiktivního Maconda nebo jako alter ego autora.

V románu najdeme řadu prvků, které jsou konstantní v Márquezově tvorbě. Jako příklad můžeme uvést averzi k farářům, sny nebo postavu, které se nepodaří opustit zemi a její smrt je oznámena vícekrát, ještě za života (kniha *Podzim patriarchy*). Dilema stáří je rovněž častým tématem autorovy tvorby. *Generál ve svém labyrintu* je pokračování Márquezovy kritiky historie Latinské Ameriky, kterou najdeme v jeho dřívějších dílech.

Čtenář může najít několik společných aspektů mezi Márquezem a Bolívařem. Nejedná se pouze o negativní pocit, který v obou vzbuzuje Bogota, ale hlavně pocit samoty, kterým trpí všichni diktátoři a velké postavy minulosti a současnosti. García Márquez pocíťoval samotu svého povolání. Tvrdil, že ačkoliv je literatura společenským produktem, literární dílo je zcela individuální. Práce spisovatele je podle něj tou nejosamocenější prací světa. Nikdo nemůže spisovateli pomoci napsat to, co píše.

¹⁰² GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4. s. 9

Hledání minulosti, kritické pátrání po kořenech představují konkrétní ideologický postoj, který se pokouší o přepsání historie a vyjadřuje se různými tematickými okruhy jako například moc, samota, láska a smrt.

Generál na své čtvrté a poslední cestě po řece Magdaléně byl nejspíše nostalgický a trpěl pocitem samoty a umírá jak fyzicky tak psychicky.

Vnitřní samota generála byla pravděpodobně dána tím, že neměl rodinu, manželka mu zemřela krátce po svatbě a nikdy se již neoženil. Měl mnoho milostných románek, ale žádná žena se nestala jeho partnerkou.

Zvláštním typem samoty trpí i lidé mocní nebo bohatí. Jedná se o izolaci osobní a společenskou. Člověk, který se dostane svou nebo něčí zásluhou na vyšší pozici, setkává se často se samotou, způsobenou závistí, nemůže počítat s něčí pomocí, neboť kdokoli může ohrozit jeho postavení. Možná hrozba dostane člověka do větší izolace a samoty. To se stalo i v generálově případě. Byly na něj spáchány četné atentáty a generál byl nucen být ve větší izolaci.

Bolívar vždy toužil po slávě více než po hmotných věcech. Možná právě proto jeho nenasytá touha po slávě byla příčinou toho, že zemřel sám, opuštěn, v bídě, zdrcen tím, že se jeho největší životní sen nepodařilo uskutečnit. Ačkoliv Bolívarův konec nebyl takový, jak si ho generál představoval, jeho sláva ho však přežila a jeho myšlenky jsou inspirací dodnes.

Je známá přítomnost mýtickobiblických aspektů v různých Márquezových románech. Mýtická struktura času v románu *Sto roků samoty* nebo moderní verze řecké tragédie v *Kronice ohlášené smrti* představují nejlepší příklady. Nicméně v *Generálovi ve svém labyrintu* se zdá, že syntetizuje mytický rozměr, který je přítomný v celém vyprávění Márqueze: samota a osamocení Latinoameričanů. Autor přistupuje k samotě z různých perspektiv: tragédie, nemoc, epidemie, incest a další.¹⁰³

¹⁰³ GARCÍA DUSSÁN, P. *El papel de la ironía y la metaficción en El general en su laberinto*, Universidad Jorge Tadeo Lozano, Literatura: teoría, historia, crítica 6 (2004), s. 381-394

8. Generálův labyrint

Labyrint, v němž je „generál“ uvězněn, není ničím jiným než nepřátelskou skutečností vůči jeho snu. Vyjádření Garcíi Márqueze o jeho porážce tváří v tvář nesplněnému snu zanechává možnost, že tento sen stále platí. Hlas vševědouceho vypravěče nechává na čtenáři, aby se ujal převzetí současného závazku k nedokončenému příběhu.¹⁰⁴

Co se týče názvu románu, najdeme řadu vysvětlení onoho labyrintu. Může se jednat o spleť vzpomínky generálovy mysli. Nejen mysl generála, ale i mysl čtenáře je v labyrintu, neboť mnohdy je těžké odhadnout, kdy se konkrétní vyprávění odehrává. Labyrintem mohl být taky myšlen labyrint geografický či politický. Další možná interpretace vychází z toho, že se jedná o Bolívarův osobní labyrint. Tento mentální labyrint je dán fyzickým stavem, kdy v posledních měsících se střídají dobré a špatné chvíle jeho nemoci. V labyrintu jsou také generálovy pocity a emoce, neboť na své poslední cestě, jak jsem již zmínila, vzpomíná na své partnerské vztahy, přátele i nepřátele. Ve svých snech i vzpomínkách oživuje minulost, čímž se dostává do mentálního labyrintu, ze kterého neví, jak se dostat ven. „Jak se z tohoto labyrintu dostanu!“¹⁰⁵ Márquezova metafora labyrintu by mohla být také metaforou smrti, ze které se rovněž nedá uniknout a že všechny naše cesty končí smrtí, stejně jako ta generálova.

Labyrint u Márqueze není metaforou hrdinství. Je to metafora tragédie lidského stavu, té cesty do středu labyrintu, který zvažuje oběť naší existence, naší smrti. Řeka Magdaléna je sjednocující metaforou a realitou dvou Márquezových románů. Spojuje pobřeží s vnitrozemím, také spojuje vzestup a sestup Bolívara. Řeka symbolizuje čas, který plyne a nikdy se neopakuje, stejně jako život se žije pouze jednou. Magdaléna ústí jako všechny ostatní řeky a má svůj konec.

¹⁰⁴ GARIN, Humberto, *El general en su laberinto como obra representativa de la nueva novela histórica latinoamericana*, Lund, 2012, Tesina, Universidad de Lund, Curso de Master: Literatura-Cultura-Media, s. 4-46 Dostupné z:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2965957&fileId=2965958>

¹⁰⁵ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4. s. 184

Bolívarova cesta končí v labyrintu očekávání, neboť se mu nepodaří dosáhnout vysněného cíle.¹⁰⁶

Generál ve svém labyrintu tvoří alegorii toho, co lze nazvat labyrint života nebo labyrint národa, který způsobuje ztrátu národní a individuální identity jihoamerického osvoboditele. Alegorie labyrintu není jednoznačná a mohou existovat další interpretace a další labyrinty. Bolívar je ztracen v labyrintu života nebo národa a nemůže uniknout do Evropy a ani před svou smrtí. Tento jediný labyrint má mnoho důsledků jako například politické, sociální, milostné a finanční problémy v rámci jak veřejné, tak osobní sféry osvoboditele.

Na specifické úrovni je to alegorie spojením osobního a národního osudu a tudíž tvoří symbiózu jedinec-národ. Toto sloučení jedince a národa, soukromého a národního osudu je shrnuto v symbolice zničeného těla Simóna Bolívara. Během své cesty přes Kolumbii je napaden četnými chaotickými vzpomínkami a dostává špatné zprávy o politické a sociální situaci země. Tento román tak vyniká myšlenkou, že Bolívarovo nemocné tělo během cesty v příběhu symbolizuje roztržitý národ nebo soubor latinskoamerických národů, rozdělených po nezávislosti.

Stejně tak války za nezávislost znamenají tuto úzkou jednotu a tento nerozdělitelný osud mezi osvoboditelem a národem. V důsledku tato jednotu hrdiny a národa určuje děj románu. Takže osud hrdiny a národa se nacházejí v jediném labyrintu, v jeho labyrintu. Z tohoto důvodu může být alegorie „labyrintu života“ nebo „labyrintu národa“ také čtena jako druh „národní alegorie“ s postavami a historickými fakty typickými pro historii moderní Kolumbie v průběhu první poloviny devatenáctého století. Labyrintem může být kritická situace Kolumbijské republiky, osobní život venezuelského hrdiny, soubor chaotických vzpomínek, pochybnosti a stížnosti, které napadají svědomí jihoamerického osvoboditele a mlhavé obrazy o životě nebo objektivní skutečnosti vnímané umírajícím Bolívarem na smrtelné posteli, jak je popsáno v osmé kapitole. V této kapitole osvoboditel vidí, že objektivní svět je napaden „temnotou“ smrti a říká: „Jak se z tohoto labyrintu dostanu!“¹⁰⁷ To znamená, že tento výraz předpokládá, že Bolívar prožíval jiné „labyrinty“ nebo těžké situace

¹⁰⁶PALENCIA-ROTH, M. *García Márquez y los últimos Bolívars de la Gran Colombia*, Bogotá, 1989, Editorial Oveja Negra, s. 123-129

¹⁰⁷ GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4. s. 184

bez zjevného odchodu, jako jsou války, politické intriky a kriminální útoky proti němu během války a období národní výstavby.

Ztráta identity je důsledkem života v „labyrintu života“ nebo „labyrintu národa“. Osoba může mít individuální identitu a kolektivní identitu. Jako jednatel je Bolívar generálem a státníkem, který vedl války za nezávislost některých latinskoamerických zemí. Jako součást kolektivity je tato historická postava Kolumbijscem.

Simón Bolívar žije v labyrintu a tyto neustále problematické situace mu způsobují ztrátu kolektivní a individuální identity. Tato ztráta identity znamená ztrátu politické moci a v důsledku toho tragický nástup Bolívarovy fyzické smrti. Během osmiměsíčního výletu v roce 1830 v současném vyprávění osvoboditel oficiálně nemá žádnou moc nebo politickou funkci. Zvláště možnost úmrtí je vždy přítomna a blízká, protože Bolívar trpí neustálými nemocemi a neví, že má smrtelné onemocnění. Tato kritická situace v oblasti zaměstnání a jejich vážná fyzická situace označují zhoršování obou identit.

Simón Bolívar žil v první třetině devatenáctého století mezi slávou a především mezi vojenskou, politickou, sociální a osobní krizí, podle románu *Generál ve svém labyrintu*. Tyto krize jsou nejprve viděny v příběhu jeho poslední cesty po řece Magdaleně. Z osobního a uměleckého pohledu kolumbijský spisovatel Gabriel García Márquez zkoumá moderní dějiny španělské Ameriky pomocí historického vyprávěče a neustálých změn objektivního či chronologického času mezi současností a minulostí.

Tímto způsobem spisovatel vytváří národní a regionální vyprávění, které je hluboce spojeno s původem jeho rodné Kolumbie jako nezávislé země. S těmito literárními zdroji ztvárňuje svůj pesimistický pohled na svět, neboť román je strukturován jako „labyrint národa“. Z „labyrintu života“ Bolívar nikdy nemůže uniknout, uvězněný mezi minulostí a současností, mezi životem a smrtí, zatímco několik jihoamerických národů prochází stálými národními krizemi, politickými změnami a sociálními problémy moderních dějin. Tímto způsobem je soukromý osud kolumbijského národního hrdiny hluboce spojen s národním osudem bývalé republiky Kolumbie, Kolumbie úsvitu 19. století. S tímto brilantním románem z roku 1989 se García Márquez odklání od svých neorealistickejších a magickorealistickejších vyprávění, aby se ponořil do nového historického románu.

Jeho původní osobní a ponuré vidění tvoří národní a latinskoamerické vyprávění o vznikajících a protichůdných národech hispánské Ameriky a zejména o konečné krizi generála Bolívara.¹⁰⁸

¹⁰⁸ ROBLES, Ó. *El laberinto y la pérdida de la identidad en El general en su laberinto de Gabriel García Márquez*, Circunloquios, Revista de estudios culturales podzim 2016, s. 44-65

9. Závěr

Závěrem bych chtěla shrnout osud slavného jihoamerického osvoboditele Simóna Bolívara. Osvoboditel velké části jihoamerického kontinentu je v Latinské Americe adorován především díky vydobytí nezávislosti.

Tato obdivuhodná historická postava je vyobrazena v románu *Generál ve svém labyrintu* realističtěji, než jak ji vnímáme. Hrdinové a jejich skutky bývají často popisováni v superlativech a vyzdvihováni a stávají se vzorem pro ostatní. García Márquez porušil tuto představu o „dokonalém hrdinovi“. Představil ho čtenáři v jeho, dalo by se říci, nejhorší životní etapě. Ukázal ho světu možná takového, jakým byl, nebo takového, jakým si ho představoval sám autor. Ačkoliv Márquezův záměr byl čtenáři přiblížit tuto postavu z jiného úhlu pohledu, kritiky nebyl však pochopen. Neměl by právě hrdina být adorován a pouze vyzdvihován, aby se stal příkladem pro druhé? Je třeba odkryt tuto etapu nemocného člověka trápícího se před smrtí?

Na druhou stranu Márquezův román nás seznamuje s generálem jako s osamocným a nepochopeným člověkem, který se stal vyhnancem ze země, pro kterou tolik obětoval. Zemřel v bídě sám na své cestě, která měla vyústit evropským exilem, neboť Bolívar již nechtěl nadále zůstat v zemi, která je v rukou místních diktátorů a ve které Bolívara a jeho vizi nikdo správně nepochopil.

Nepochopená vize generála, kterou celý život budoval, zapříčinila jeho pád jak fyzický, tak psychický. Poté, co byla vydobytá nezávislost, se Latinská Amerika začala hroutit. Není se čemu divit. Poté, co tato část kontinentu byla po necelé čtyři století pod nadvládou španělského impéria, nezávislost zde byla novým pojmem, na který nebyl nikdo doopravdy připraven. Bolívarova snaha o zachování jednoty se vytratila a situace v Latinské Americe byla a je dodnes velmi komplikovaná.

Ačkoliv se generál v posledních měsících života setkal s chudobou, nepochopením, despektem, vyhnanstvím a v poslední řadě smrtelnou nemocí, jeho přínos pro Latinskou Ameriku je nevyvratitelný. Bolívar se neseťkal s vytouženým pochopením ve své době, ale po jeho smrti se z něj stal všeobecně známý a uctíváný národní hrdina. Byl natolik vyzdvihován, že se García Márquez

rozhodl o něm napsat román, který by ho ukazoval jako obyčejného člověka, jehož poslední životní etapa nebyla tak úspěšná jako vydobytí nezávislosti.

Otázkou však zůstává, zda nepochopení snu generála je určeno dobou nebo nemožností naplnění tohoto snu, který autor představuje jako nesplněný úkol s možností naplnění v budoucnosti. Není však představa sjednocení tak velkého a rozsáhlého území do jednoho politického celku pouhou utopií? Je možné zrealizovat generálův sen? Odpovědi na tyto otázky nejsou jasné. Nesporné je však to, že román čtenáři umožňuje vidět tohoto hrdinu jako obyčejného člověka, čímž autor dotvořil celkovou představu o Simónu Bolívarovi.

Bibliografie

Primární literatura

GARCÍA DUSSÁN, P. *El papel de la ironía y la metaficción en El general en su laberinto*, Universidad Jorge Tadeo Lozano, Literatura: teoría, historia, crítica 6 (2004), s. 381-394, Dostupné z: <http://www.bdigital.unal.edu.co/31752/1/30991-112217-1-PB.pdf>

GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *Generál ve svém labyrintu*. Přeložil Zdeněk KALKUS. Praha: Práce, 1995. ISBN 80-208-0339-4

GARIN, Humberto, *El general en su laberinto como obra representativa de la nueva novela histórica latinoamericana*, Lund, 2012, Tesina, Universidad de Lund, Curso de Master: Literatura-Cultura-Media. Dostupné z: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=2965957&fileOId=2965958>

HERNANDEZ SÁNCHEZ-BARBA, M, *Bolívar en presencia de la muerte „El general en su laberinto“*, novela de García Márquez. Dostupné z: <http://ddfv.ufv.es/bitstream/handle/10641/710/Bolivar%20en%20presencia%20de%20la%20muerte%2C%20El%20general%20en%20su%20laberito%2C%20novela%20de%20Garc%C3%ADa%20M%C3%A1rquez.pdf?sequence=1>

KLÍMA, Jan. *Dějiny Latinské Ameriky: vývoj oblasti, regionů a států*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-368-6

Konig, H. *EL GENERAL EN SU LABERINTO ¿UN ATAQUE A LA HISTORIA PATRIA?*, Anuario Colombiano de Historia Social y de la Cultura, s. 265, Dostupné z: <https://revistas.unal.edu.co/index.php/achsc/article/view/8169>

La última etapa del Libertador: Álvaro Mutis y Gabriel García Márquez. Alianzas entre historia y ficción: homenaje a Patrick Collard. Houvenaghel, Eugenia e Ilse Logie. Genève: Librairie DROZ S. A, s. 49-58

LIÉVANO AGUIRRE, Indalecio. *Bolívar*. Praha: Naše vojsko, 2007. ISBN 978-80-206-0882-6

MARTIN, Gerald. *Gabriel García Márquez: život*. Praha: Odeon, 2009. ISBN 978-80-207-1312-4

MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina: 1979-1992*. Mexico: Fondo de Cultura Económica, 1993. ISBN 9681640683

ROBLES, Ó. *El laberinto y la pérdida de la identidad en El general en su laberinto de Gabriel García Márquez*, *Circunloquios*, Revista de estudios culturales podzim 2016, s. 44-6

STEENMEIJER, Hermans, Reviewed Work: *La nueva novela historica hispanoamericana*, *Foro Hispánico*, s. 231-232, Vol. 18, No. 45, THE PRODUCTION OF PSYCHOANALYSIS IN BUENOS AIRES (1993), Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41491732>

The Task of the Historian in el general en su laberinto: The Task of the Historian in el general en su laberinto, Isabel Alvarez Borland, *Hispania*, Vol. 76, No. 3 (Sep., 1993), s. 439-445, Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/343799?seq=1#page_scan_tab_contents

Sekundární literaura

COORDINADOR, Charles Minguet a Germán Carrera Damas. COMPILACIÓN Y PRÓLOGO. *Pensamiento, acción y vigencia de Simón Bolívar: coloquio internacional*. Caracas: Monte Avila Editores, 1990. ISBN 9800101764, Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/pdf/474108.pdf>

Druhý břeh Západu: výběr iberoamerických esejů. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1139-9

GONZÁLEZ ECHEVERRÍA, R. *García Márquez y la voz de Bolívar*, Department of Spanish and Portuguese Department of Comparative Literature Yale University, s. 63-76

HOUSKOVÁ, Anna. *Imaginace Hispánské Ameriky: (hispanoamerická kulturní identita v esejích a v románech)*. Praha: Torst, 1998. Malá řada kritického myšlení. ISBN 80-7215-069-3

KLÍMA, Jan. *Simón Bolívar*. Praha: Panorama, 1983. Stopy, fakta, svědectví (Panorama)

LIÉVANO AGUIRRE, Indalecio. *Bolívar*. Praha: Naše vojsko, 2007. ISBN 978-80-206-0882-6

LLACER LORCA, Eusebio, *Historia novelada o novela historica*,: El general Bolívar en el laberinto de García Márquez, *Revista Hispánica Moderna*, University of Pennsylvania Press, Año 54, No. 2 (Dec., 2001), s. 427-436

MARTÍNEZ DÍAZ, Nelson. *Simón Bolívar*. Madrid: Sociedad Estatal para la Ejecución Programas del Quinto Centenario, 1987. ISBN 8476790244

ORTEGA, J. *El lector en su laberinto*, Ortega, *Hispanic Review*, Vol. 60, No. 2 (Spring, 1992), s. 165-179

PALENCIA-ROTH, M. *Gabriel García Márquez: Labyrinths of Love and History*, *World Literature Today* Vol. 65, No. 1 (1991), s. 56, Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40146120>

PALENCIA-ROTH, M. *García Márquez y los últimos Bolívares de la Gran Colombia*, Bogotá, 1989, Editorial Oveja Negra, s. 123-129

RAMOS PÉREZ, Demetrio. *Simón Bolívar, el Libertador*. Madrid: Anaya, c1988. Biblioteca iberoamericana (Madrid, Spain), no. 25. ISBN 8420730696

RÉVÉREND, A. P. *La última enfermedad, los últimos momentos y los funerales de Simón Bolívar, libertador de Colombia y del Perú*. Caracas, Venezuela: Ministerio de Relaciones Exteriores, Dirección de Relaciones Culturales, 1983

RÍOS, Alicia, *El general en su laberinto de Márquez: veinte años después*, *Latin American Literary Review*, Vol. 38, No. 76 (JULY-DECEMBER 2010), s. 72, Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/41478084?seq=1#page_scan_tab_contents

SABSAY, Fernando L. *Protagonistas de América Latina*. Buenos Aires: Editorial El Ateneo, c2003-2006. ISBN 9789500263955

ŠKÁPÍKOVÁ, Jitka, *Bolívie*, *Český rozhlas*, 8. prosince 2014 Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/cesky/puvodslov/_zprava/bolivie--1493419

VARGAS, J. *El general en su laberinto: voz narrativa y verosimilitud*, *Revista de Filología y Lingüística de la Universidad de Costa Rica*, Volumen 42 - Número 1 Enero-Junio 2016, S. 55-63, Dostupné z: <https://revistas.ucr.ac.cr/index.php/filyling/article/download/25372/25612>.

WELDT-BASSON, Helene, The purpose of historical reference in Gabriel García Márquez „El general en su laberinto“, *Revista Hispánica Moderna*, University of Pennsylvania Press, Año 47, No. 1 (Jun., 1994), s. 96-108

Resumé

Tato práce se věnuje Simónu Bolívarovi a jeho literárnímu pojetí v románu *Generál ve svém labyrintu*. Tato významná postava dějin Latinské Ameriky je zobrazena Márquezem jako člověk, který popisuje svou bezvýhodnou situaci na své poslední cestě. Cílem práce bylo přiblížit se Bolívarovi, tak jak ho popsal Márquez a zjistit proč tento jihoamerický hrdina zemřel v bídě opuštěn a nepochopen. Tato postava bývá většinou popisována pouze jako hrdina. A právě proto práce zkoumá stinnou stránku jeho života a její důvody, neboť tomuto období se nevěnuje příliš velká pozornost. Důraz je kladen zejména na rozbor a okolnosti spojené s románem *Generál ve svém labyrintu* a na to, jakým způsobem se Márquezův román odlišuje od jiných publikací zabývajících se venezuelským hrdinou.

První část práce se zabývá předchozím životem Bolívara, s nimiž se seznamujeme nejdříve prostřednictvím důležitých životních událostí, které se odehrály v jeho dětství, dospívání a během jeho působení v zahraničí. Tyto události slouží k lepšímu pochopení následujícího bouřlivého životního období generála.

Poté se práce popisuje rozbor průběhu válek za nezávislost, ve kterých Simón Bolívar sehrál stěžejní roli a měly velký vliv na poválečné období života hrdiny. Rovněž popisuje události, které nastaly po vydobytí nezávislosti na Španělském království. Po analýze předchozích událostí, v druhé části se věnuje již zmíněnému románu a jeho analýze. V těchto kapitolách je zachycen děj románu a popsána poslední Bolívarovu cestu ze Santa Fe de Bogotá po řece Magdaléně, která měla skončit v evropském exilu.

Stěžejní kapitola práce osvětluje motiv sepsání románu. Impluzem k tomu byl obraz, který vytvořili historikové ukazující Bolívara jako kult osobnosti, a rovněž nedostatečně zdokumentovaná poslední Bolívarova životní etapa. Právě tyto skutečnosti přiměly Márqueze napsat historický román, který ukazuje venezuelského hrdinu na jeho poslední cestě, na které Bolívar za pomoci vzpomínek putuje v labyrintu, ze kterého nemůže uniknout. Bolívar je zde popsán jako nostalgický, nemohoucí člověk, který se cítil osamocen. Tento kontroverzní obraz zachycující Bolívara v psychické i fyzické nemoci se stal

předmětem kritiky, zejména ze strany vlastenců. Bolívar v románu není vylíčen jako národní hrdina, nýbrž jako člověk plný rozporů a slabostí, čímž Márquez narušil tradiční obraz hrdiny. Klíčovou myšlenkou práce je úpadek generála, který je zapříčiněn nepochopením jeho snu, tedy kontinentální jednoty. Bolívar ačkoliv vydobyl nezávislost některých jihoamerických států, se stal terčem kritiky a urážek, což ho vedlo k realizaci jeho poslední cesty, která však skončila ze zdravotních důvodů v Santa Martě.

V poslední části práce je prozrazen význam názvu románu, tedy generálův labyrint a jeho možné interpretace. Bolívar se nacházel v osobním labyrintu způsobeným fyzickým a emocionálním stavem, kdy mu zůstaly pouze vzpomínky a jeho nesplněný sen. Do posledního okamžiku doufal v evropský exil, který by mu pomohl uniknout ze špatné sociální i politické situace Latinské Ameriky. Ani tento Bolívarův sen se však nesplnil a velký jihoamerický hrdina uniká z labyrintu a z těžké životní situace až když umírá.

Resumen

El presente trabajo se dedica a Simón Bolívar y su concepción literaria en la novela *El general en su laberinto*. Esta importante figura en la historia de América Latina es retratada por García Márquez como un hombre que plantea su situación sin salida en su último viaje.

El objetivo del trabajo es acercarse a Bolívar tal como lo describió García Márquez y descubrir por qué este héroe sudamericano murió en la desesperación y fue tan mal entendido. Este personaje, generalmente, se describe exclusivamente como un héroe. Y precisamente por eso el trabajo examina el lado oscuro de su vida y sus razones, ya que a este período no se le ha prestado demasiada atención. Se enfatizan el análisis y las circunstancias asociadas con la novela *El general en su laberinto* y, sobre todo, cómo la novela de García Márquez se diferencia de otras publicaciones que tratan sobre el héroe venezolano.

La primera parte de la tesis trata sobre la vida anterior de Bolívar, la cual llegamos a conocer a través de los importantes acontecimientos vitales que tuvieron lugar en su infancia, adolescencia y durante su actuación en el extranjero. Estos eventos sirven para comprender mejor la posterior vida tormentosa del general.

A continuación, la tesis describe el análisis del proceso de las guerras de independencia, en el cual Simón Bolívar jugó un papel crucial y tuvo una gran influencia en la vida posterior del héroe. También describe los eventos que tuvieron lugar después de la independencia del Reino de España.

Después de analizar los eventos anteriores, en la segunda parte se trata sobre la novela ya mencionada y su análisis. En estos capítulos se desarrolla la historia de la novela y se describe el último viaje de Bolívar desde Santa Fé de Bogotá por el río Magdalena que suponía terminar en el exilio europeo.

El capítulo central de la obra ilumina el motivo de haber escrito la novela. El impulso para ello fue la imagen creada por los historiadores que mostraban la figura de Bolívar desde el punto de vista del culto a la personalidad, así como la etapa de la vida de Bolívar insuficientemente documentada. Fueron estos hechos los que llevaron a García Márquez a escribir una novela histórica que retrata al héroe venezolano en su último viaje en que Bolívar peregrina a través de sus

recuerdos en un laberinto del cual no puede escapar. Bolívar aquí es descrito como un hombre nostálgico e impotente que se sentía solo. Esta imagen controvertida que representa a Bolívar en el ámbito de las enfermedades psicológicas y físicas se ha convertido en tema de crítica, especialmente por parte de los patriotas. Bolívar en la novela no es retratado como un héroe nacional, sino como un hombre lleno de contradicciones y debilidades, con lo que García Márquez ha perturbado la imagen tradicional del héroe.

La idea clave del trabajo es la decadencia del general que es causada por el desencanto de su sueño, es decir, la unidad continental. Bolívar aunque obtuvo la independencia de algunos estados sudamericanos, se había convertido en blanco de críticas e insultos, lo que lo llevó a realizar su último viaje que terminó por razones de salud en Santa Marta.

En la última parte de la tesis, se revela el significado del título de la novela, es decir, el laberinto del general y sus posibles interpretaciones. Bolívar estaba en el laberinto personal causado por su estado físico y emocional donde solo le quedaban los recuerdos de su sueño incumplido. Hasta el último momento había esperado que el exilio europeo le ayudaría a escapar de la pobre situación social y política de América Latina. Este sueño de Bolívar sin embargo no se ha cumplido y el gran héroe sudamericano escapa del laberinto y de una situación de vida difícil hasta su muerte.